

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Høringsnotat - forslag til endringer i hvitvaskingsloven og hvitvaskingsforskriften

DATO:
01.11.2019

FORFATTERANSVARLIG:
HEIDI AUGESTAD OPSAHL

SEKSJON/AVDELING:
HVITBET/BAFO

Innhold

1	INNLEDNING	5
2	SAMVIRKEFORETAKS INNSKUDDSVIRKSOMHET	5
2.1	GJELDENE RETT	5
2.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	6
2.2.1	EØS-RETT	6
2.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	6
3	VIRTUELL VALUTA	8
3.1	GJELDENE RETT	8
3.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	9
3.2.1	EØS-RETT	9
3.2.2	FATFS ANBEFALINGER	9
3.3	FINANSTILSYNETS VURDERING	10
3.3.1	INNLEDNING	10
3.3.2	VEKSLING MELLOM VIRTUELLE VALUTAER	10
3.3.3	OMFANGET AV REGISTRERINGSPLIKTEN – KRAV TIL ETABLERING	11
3.3.4	ØVRIGE ENDRINGER I REGLENE FOR REGISTRERING	11
4	BANKBOKSER ("SAFE DEPOSIT BOXES")	12
4.1	GJELDENE RETT	12
4.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	12
4.2.1	EØS-RETT	12
4.2.2	FATFS ANBEFALINGER	13
4.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	13
5	KUNDEFORHOLD VED EIENDOMSMEGLING	13
5.1	GJELDENE RETT	13
5.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	14
5.2.1	EØS-RETT	14
5.2.2	FATFS ANBEFALINGER	14
5.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	14
6	BELOPSGRENSER FOR GJENNOMFØRING AV TRANSAKSJON	15
6.1	GJELDENE RETT	15
6.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	15
6.2.1	EØS-RETT	15
6.2.2	FATFS ANBEFALINGER	16
6.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	16
7	KUNDETILTAK VED UTSTEDELSE AV E-PENGER	17
7.1	GJELDENE RETT	17
7.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	17
7.2.1	EØS-RETT	17
7.3	FINANSTILSYNETS VURDERING	18
7.3.1	NASJONALT VALG – ANONYME FORHÅNDSBETALTE KORT	18

8	KLIEN TKONTO	19
8.1	GJELD ENDE RETT	19
8.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSE R	20
8.2.1	EØS-RETT	20
8.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	21
9	FORSIKRINGS AVTALER	22
9.1	GJELD ENDE RETT	22
9.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSE R	22
9.2.1	EØS-RETT	22
9.2.2	FATFS ANBEFALINGER	22
9.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	23
10	FORENKLEDE KUNDETILTAK FOR SKADEFORSIKRINGSFORETAK	25
10.1	GJELD ENDE RETT	25
10.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSE R	26
10.2.1	EØS-RETT	26
10.2.2	FATFS ANBEFALINGER	26
10.3	FINANSTILSYNETS VURDERING	26
11	KUNDETILTAK HVOR KUNDEN ER ETABLERT I HØYRISIKOLAND	27
11.1	GJELD ENDE RETT	27
11.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSE R	28
11.2.1	EØS-RETT	28
11.2.2	FATFS ANBEFALINGER	29
11.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	30
11.3.1	FORSTERKEDE KUNDETILTAK - HØYRISIKOLAND	30
11.3.2	KRAV OM YTTERLIGERE FORSTERKEDE TILTAK	31
11.3.3	MOTTILTAK OVERFOR HØYRISIKOLAND	31
12	AVVIKLING AV KUNDEFORHOLD	32
12.1	GJELD ENDE RETT	32
12.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSE R	33
12.2.1	EØS-RETT	33
12.2.2	FATFS ANBEFALINGER	33
12.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	33
12.3.1	BRUK AV MINDRE INNGRIPENDE KUNDETILTAK – DELVIS AVVIKLING	34
12.3.2	HÅN DTERING AV KUNDEMIDLER VED AVVIKLING	35
13	AVSLØRINGSFORBUDET – UNNTAK FOR KOMMUNEREVISORER	36
13.1	GJELD ENDE RETT	36
13.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSE R	36
13.2.1	EØS-RETT	36
13.2.2	FATFS ANBEFALINGER	37
13.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	37
14	AVSLØRINGSFORBUDET - DELING AV INFORMASJON INNEN PROFESJONSKATEGORIER	38
14.1	GJELD ENDE RETT	38
14.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSE R	39

14.2.1	EØS-RETT	39
14.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	40
15	BRUK AV PERSONOPPLYSNINGER	40
15.1	GJELDENE RETT	40
15.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	41
15.2.1	EØS-RETT	41
15.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	42
16	LAGRING AV PERSONOPPLYSNINGER	43
16.1	GJELDENE RETT	43
16.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	43
16.2.1	EØS-RETT	43
16.2.2	FATFS ANBEFALINGER	44
16.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	45
17	RAPPORTERINGSPLIKTIGES VIRKSOMHET I UTLANDET	47
17.1	GJELDENE RETT	47
17.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	47
17.2.1	EØS-RETT	47
17.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	48
18	ELEKTRONISK TRANSAKSJONSOVERVÅKNING	48
18.1	GJELDENE RETT	48
18.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	48
18.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	49
19	UTMÅLING AV OVERTREDELSESGEBYR	50
19.1	GJELDENE RETT	50
19.2	INTERNASJONALE FORPLIKTELSER	50
19.2.1	EØS-RETT	50
19.2.2	FATFS ANBEFALINGER	50
19.3	FINANSTILSYNETS VURDERINGER	51
20	ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER	51
20.1	SAMVIRKELAGS INNSKUDSVIRKSOMHET	51
20.2	VIRTUELL VALUTA	52
20.3	E-PENGER	52
20.4	LAGRING AV PERSONOPPLYSNINGER	53
21	FORSLAG TIL ENDRINGER I HVITVASKINGSLOVEN OG HVITVASKINGSFORSKRIFTEN	53

1 Innledning

Stortinget vedtok 22. mai 2018 ny hvitvaskingslov. Loven gjennomfører store deler av EUs fjerde hvitvaskingsdirektiv i norsk rett. I tillegg innebærer loven at Norge gjennomfører en rekke av Financial Action Task Force (FATF) sine 40 anbefalinger om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Før loven trådte i kraft i oktober 2018, ble det også fastsatt forskriftsbestemmelser (hvitvaskingsforskriften) som ble vurdert å være nødvendige å gjennomføre samtidig med ikrafttredelse av loven.

Finansdepartementet har i brev datert 28. mai og 11. juni 2019 bedt Finanstilsynet utarbeide utfyllende bestemmelser i hvitvaskingsforskriften, herunder gjenstående regulering for gjennomføring av EUs femte hvitvaskingsdirektiv. Videre har Finansdepartementet bedt Finanstilsynet vurdere om det er behov for andre endringer i hvitvaskingsforskriften.

Finanstilsynet har på bakgrunn av erfaringer siden loven trådte i kraft, kommet fram til at det på enkelte områder bør foreslås nærmere regler i forskrift.

Høringsnotatet er strukturert etter kapittelstrukturen i forskriften. Kapittel 2, 4, 7, 9, 11-13 og 15-16 er svar på departementets bestilling, øvrige kapitler er forslag fra Finanstilsynet.

2 Samvirkeforetaks innskuddsvirksomhet

2.1 Gjeldende rett

Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet vurdere om det bør gis nærmere regler om samvirkeforetaks innskuddsvirksomhet for å redusere risikoen for misbruk til hvitvasking og terrorfinansiering. Departementet har også bedt om en vurdering av hvordan samvirkeforetakenes kontoer i banker bør behandles under hvitvaskingsloven, både med og uten eventuelle andre risikodempende tiltak. Redegjørelsen og forslaget i det følgende gjelder kun samvirkelag med innskuddsvirksomhet.

Et samvirkelag er en sammenslutning som har til hovedformål å fremme de økonomiske interessene til medlemmene gjennom deltakelse i virksomheten, og hvor avkastningen, med unntak av en normal forrentning av innskutt kapital, blir værende i virksomheten eller fordelt mellom medlemmene på grunnlag av andel i omsetningen.¹ Samvirkelag kan også motta innskudd fra egne medlemmer, men de kan ikke drive utlånsvirksomhet.

Finansforetak med innskuddsvirksomhet må ha konsesjon som bank, jf. finansforetaksloven §§ 2-1 og 2-2 første ledd. Samvirkelag er imidlertid unntatt fra kravet om konsesjon, jf. § 2-2 tredje ledd.

Finansforetaksloven § 2-2 tredje ledd lyder som følger:

---

¹ Samvirkelova § 1 annet ledd.

3) Første ledd er ikke til hinder for at samvirkeforetak mottar innskudd fra medlemmer i samsvar med melding til Finanstilsynet om ordningens omfang og disponeringen av innskuddsmidlene. Finanstilsynet skal kreve at det etableres betryggende sikkerhet for innskuddene dersom det mottas innskudd fra en ubestemt krets, og kan fastsette regler om slik sikkerhet. Departementet kan gi forskrift om tilsyn med samvirkeforetak som mottar innskudd, og om sikringsordninger for innskuddene. Departementet kan også bestemme at bestemmelsene i leddet her skal gjelde tilsvarende for andre foreninger eller foretak som mottar innskudd fra medlemmer.

Finansdepartementet har anledning til å kreve at samvirkelag som mottar innskudd fra medlemmer likevel skal organiseres og drives som bank, jf. finansforetaksloven § 2-2 fjerde ledd.

Samvirkelag er ikke rapporteringspliktig etter dagens hvitvaskingslov, jf. hvitvaskingsloven § 4. Problemstillingen er heller ikke drøftet i forarbeidene til loven.

2.2 Internasjonale forpliktelser

2.2.1 EØS-rett

Samvirkeforetak faller ikke inn under definisjonen av hverken finansforetak eller kredittinstitusjon i finansforetaksloven kapittel 1. Samvirkeforetak har imidlertid adgang til å ta imot innskudd, jf. omtale i punkt 2.1.

Samvirkelag er ikke spesifikt opplistet som rapporteringspliktige i EUs hvitvaskingsdirektiv.

I samsvar med hvitvaskingsdirektivet artikkel 4 skal medlemslandene ut fra en risikobasert tilnærming sikre at direktivet gis anvendelse for øvrige foretakstyper enn de opplistede, dersom de utøver virksomhet som særlig kan tenkes å bli brukt til hvitvasking og terrorfinansiering.

Bestemmelsen lyder som følger:

1. Member States shall, in accordance with the risk-based approach, ensure that the scope of this Directive is extended in whole or in part to professions and to categories of undertakings, other than the obliged entities referred to in Article 2(1), which engage in activities which are particularly likely to be used for the purposes of money laundering or terrorist financing.

2. Where a Member State extends the scope of this Directive to professions or to categories of undertaking other than those referred to in Article 2(1), it shall inform the Commission thereof.

2.3 Finanstilsynets vurderinger

Finanstilsynet kan ikke se at det er tiltak som kan iverksettes fra bankenes side for å redusere risikoen knyttet til hvitvasking, så lenge samvirkelag ikke er omfattet av hvitvaskingslovens krav. Rapporteringspliktige kan ikke gjennomføre kundetiltak overfor kundens kunder. Dersom det knytter seg indikasjoner på at et samvirkelag benyttes for hvitvasking, kan den rapporteringspliktige reagere mot samvirkelaget. Konsekvensen av at kundetiltak ikke kan

gjennomføres er at kunden må avvises eller avvikles. Å avvikle et samvirkelag som kunde på bakgrunn av enkeltmedlemmers aktivitet kan være disproporsjonalt og føre til at bestemmelsene om samvirkelags innskuddsvirksomhet i finansforetaksloven § 2-2 undergraves. Finanstilsynet foreslår på denne bakgrunn at det ikke bør forskriftsfestes særlige regler om rapporteringspliktiges håndtering av samvirkelag som kunde.

Innskuddsvirksomhet er for andre foretakstyper konsesjonsbelagt, og på den måten underlagt rapporteringsplikt etter hvitvaskingsloven. Hvitvaskingsloven gir ikke hjemmel til å forskriftsfeste samvirkelag som rapporteringspliktig. Dersom samvirkelag skal ilegges rapporteringsplikt, må loven endres.

Behovet for å ilegge samvirkelag rapporteringsplikt etter hvitvaskingsloven bør vurderes ut fra risikoen innskuddsvirksomheten i samvirkelag representerer for at virksomheten kan benyttes til hvitvasking eller terrorfinansiering. Hensynet til effektiv forebygging og avdekking av hvitvasking og terrorfinansiering må blant annet veies opp mot belastningen virksomheten påføres, samt hensynet til vern av personopplysninger.²

Finanstilsynet har vurdert innskudd å være et produkt som er sårbart for hvitvasking.³ Et samvirkelag er ikke underlagt krav om kundetiltak eller undersøkelser av midlenes opprinnelse. Innskudd fra medlemmer kan derfor være store, uten at samvirkelaget vet hvor midlene stammer fra. Det er per i dag ikke begrensninger i regelverk hvordan innskuddene kan mottas, hvor store innskuddene kan være eller hvordan pengene kan benyttes. Per juni 2019 var det 76 samvirkelag i Norge som mottok innskudd. De rapporterte innskuddene var ved utgangen av 2019 over 11 milliarder kroner i opptjent bonus og reelle innskudd. Samvirkelag rapporterer kun til Finanstilsynet gjennom forpliktelsene til innskuddsordning, jf. finansforetaksloven § 2-2 tredje ledd. Finanstilsynet har derfor ikke informasjon om antall medlemmer i samvirkelag som benytter seg av innskuddsordningen eller hvilke deler av innskuddsvirksomheten som utgjør opptjente fordeler og hva som utgjør reelle innskudd. Finanstilsynet understreker at det er de reelle innskuddene som vurderes å innebære en hvitvaskingsrisiko.

Finanstilsynets forståelse av samvirkelags innskuddsvirksomhet er at innskudd til eller uttak fra medlemskonto kan gjennomføres fra egen bankkonto til medlemskonto, eller samvirkelagets felleskonto, ved bruk av BankID. Det synes ikke å knytte seg fastsatte beløpsgrenser til innskudd og uttak. Enkelte samvirkelag synes å ha selvregulert beløpsgrense på kr. 20 000 – 25 000 for daglige innskudd av kontanter. For elektroniske innskudd og pengeoverføringer fremstår det ikke som om det foreligger beløpsgrenser.

Det antas at manglende regulering fører til at det er lite oppmerksomhet rundt mulighetene for hvitvasking gjennom virksomheten. Dette begrunnes blant annet i at samvirkelagene har mange deltidsansatte og at innskudd ikke er en del av kjernevirksomheten til lagene. Det antas videre at kompetanse på innskuddsvirksomhet ikke er et prioritert område så lenge samvirkelag ikke er omfattet av hvitvaskingsloven.

Innskuddsvirksomhet i samvirkelag er derfor sårbart for plassering av ulovlige midler, som tilsier at virksomheten skal omfattes av hvitvaskingsloven.

---

² NOU 2016:27 pkt. 3.1.1

³ Finanstilsynets risikovurdering 2019

Kostnadene for samvirkeforetakene av å underlegges hvitvaskingsloven kan være betydelige. Finanstilsynet legger til grunn at lovens krav må gjennomføres i sin helhet, men for det begrensede tjenestespekteret som innskuddsvirksomheten representerer. Det antas imidlertid at den største kostnaden vil knytte seg til den første gjennomføringen av regelverket, hvor det må utarbeides risikovurdering og rutiner, gjøres nødvendige endringer i systemer, gjennomføre opplæring mv. Senere kostnader vil i større grad knytte seg til løpende etterlevelse av regelverket.

Som nevnt gir finansforetaksloven § 2-2 fjerde ledd Finansdepartementet hjemmel til å kreve at samvirkelag som mottar innskudd, organiseres og drives som bank.

Samvirkelag yter i dag ikke kreditt og driver således ikke finansieringsvirksomhet. Innskuddsvirksomheten til samvirkelag er en viktig finansieringskilde for lagene og har vært det i lang tid. Krav om etablering av bank kan medføre utilsiktede konsekvenser for samvirkemodellen.

Finanstilsynet mener at det på det nåværende tidspunkt ikke er grunn til å stille krav om at samvirkeforetakene organiseres som bank. Finanstilsynet foreslår en endring i hvitvaskingsloven § 4 slik at det fremgår at samvirkelag omfattes av loven, men begrenset til samvirkelagets innskuddsvirksomhet. Det foreslås ikke å underlegge samvirkelagene krav til elektronisk overvåkingssystem, jf. hvitvaskingsloven § 38.

Forslaget om å gjøre samvirkelagene rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven innebærer også at det må avgjøres hvem som skal føre tilsyn med samvirkelagenes etterlevelse av hvitvaskingsloven. Ettersom samvirkelagene driver innskuddsvirksomhet tilsvarende som bank, antar Finanstilsynet at tilsynsansvaret vil plasseres hos Finanstilsynet. Dette vil i så tilfelle forutsette at Finanstilsynet tilføres ressurser for å ivareta et utvidet tilsynsansvar.

3 Virtuell valuta

3.1 Gjeldende rett

Hvitvaskingsloven § 4 femte ledd gir hjemmel til å forskriftsfeste bestemmelser som gir hvitvaskingsloven anvendelse for vekslingsplattformer og oppbevaringstjenester av virtuell valuta.

Tilbydere av vekslings tjenester mellom virtuell valuta og offisiell valuta og oppbevaringstjenester for virtuell valuta ble ved ikrafttredelsen av loven i 2018 underlagt hvitvaskingsloven (jf. hvitvaskingsforskriften § 1-3) i tråd med regler i femte hvitvaskingsdirektiv. Det følger av forskriften at Finanstilsynet skal føre tilsyn med tilbydernes etterlevelse av hvitvaskingsloven og at de må registreres hos Finanstilsynet. Finansdepartementet vedtok 15. oktober 2019 endringer i forskriften som innebærer at egnethetskravene i hvitvaskingsloven § 42 også gjøres gjeldende for tilbydere av vekslings- og oppbevaringstjenester. Med innføring av krav til egnethet for tilbydere av vekslings- og oppbevaringstjenester for virtuell valuta anses femte hvitvaskingsdirektiv å være tilstrekkelig gjennomført.

3.2 Internasjonale forpliktelser

3.2.1 EØS-rett

Etter femte hvitvaskingsdirektiv artikkel 2 tredje ledd bokstav g og h er tilbydere av oppbevaringstjenester og veksling mellom virtuell valuta og offisiell valuta rapporteringspliktige.

Finanstilsynet viser til redegjørelse for hvitvaskingsdirektivets forpliktelser i høringsnotat til egnethetskrav etter hvitvaskingsregelverket for tilbydere av vekslings- og oppbevaringstjenester for virtuell valuta datert 22. august 2019.

3.2.2 FATFs anbefalinger

FATFs anbefaling 15 fastslår at land bør sikre at tjenestetilbydere av virtuell valuta er regulert for anti-hvitvasking og –terrorfinansieringsformål, samt underlagt tilstrekkelig tilsyn. Tolkingsnote til anbefaling 15 understreker at denne gruppen tilbydere skal underlegges alle relevante krav som følger av anbefalingene. FATF endret anbefalingene i oktober 2018 og vedtok en tolkningsnote til disse i juni 2019.

I anbefalingenes ordliste er "virtual asset service provider" definert som følger:

Virtual Asset Service Providers

Virtual asset service provider means any natural or legal person who is not covered elsewhere under the Recommendations, and as a business conducts one or more of the following activities or operations for or on behalf of another natural or legal person:

- i. exchange between virtual assets and fiat currencies;*
- ii. exchange between one or more forms of virtual assets;*
- iii. transfer of virtual assets;*
- iv. safekeeping and/or administration of virtual assets or instruments enabling control over virtual assets; and*
- v. participation in and provision of financial services related to an issuer's offer and/or sale of a virtual asset.*

Fotnote til tredje punkt klargjør at *"In this context of virtual assets, transfer means to conduct a transaction on behalf of another natural or legal person that moves a virtual asset from one virtual asset address or account to another."*

Det følger videre i tolkningsnote til anbefaling 15 at tjenestetilbyderne skal registreres i den eller de jurisdiksjonene tjenestetilbyderen er opprettet. Det kan også kreves at tjenestetilbydere som tilbyr produkter og tjenester til kunder *i*, eller opererer *fra*, jurisdiksjonen kan underlegges regelverket.

Videre anbefales det at anbefaling 16 gjøres gjeldende for tjenestetilbyderne, hvor det følger:

(b) R.16 – Countries should ensure that originating VASPs obtain and hold required and accurate originator information and required beneficiary information on virtual asset transfers, submit the above information to the beneficiary VASP or financial institution (if any) immediately and securely, and make it available on request to appropriate authorities.

Countries should ensure that beneficiary VASPs obtain and hold required originator information and required and accurate beneficiary information on virtual asset transfers, and make it available on request to appropriate authorities. Other requirements of R.16 (including monitoring of the availability of information, and taking freezing action and prohibiting transactions with designated persons and entities) apply on the same basis as set out in R.16. The same obligations apply to financial institutions when sending or receiving virtual asset transfers on behalf of a customer.

3.3 Finanstilsynets vurdering

3.3.1 Innledning

FATFs anbefaling opererer med en videre definisjon av tjenestetilbydere for virtuell valuta enn det som følger av norsk regelverk og EUs regelverk. Gjeldende hvitvaskingsforskrift § 1-3 omfatter punkt i) og iv) i FATFs definisjon, mens loven etter Finanstilsynets vurdering, åpner for at også iii) kan omfattes ved å presisere forskriften. Gjennomføring av øvrige deler av FATFs anbefalinger, forutsetter lovendring.

Finanstilsynet ser videre behov for å avklare rekkevidden av bestemmelsen samt presisere regler om hva som må følge med en registreringsanmodning, se punkt 3.3.3 og 3.3.4.

3.3.2 Veksling mellom virtuelle valutaer

Veksling mellom forskjellige former for virtuelle valutaer (jf. punkt ii i definisjonen omtalt i punkt 3.2) er i dag ikke rapporteringspliktige. Kriminelle som anvender såkalte *privacy coins* (anonyme kryptovalutaer) kan veksle disse til andre virtuelle valutaer (Bitcoin, Ethereum, etc.) før de igjen veksles til offisiell valuta. Hvitvaskingsrisikoen kan etter Finanstilsynets syn være betydelig på dette området, og manglende regulering av vekslinger mellom virtuelle valutaer utgjør en sårbarhet som åpner for at utbytte fra kriminalitet tilsløres gjennom flere vekslinger før det veksles til offisiell valuta.

Det er et spørsmål om Norge bør ta inn regler om at slike tjenestetilbydere er rapporteringspliktige før vi er pliktig å gjøre det etter EU-reglene. Et viktig moment i vurderingen er hvitvaskings- og terrorfinansieringsrisikoen som følger av vekslinger mellom virtuelle valutaer. Hvitvaskingslovens hjemmel til å underlegge slike tjenester ble foreslått før femte hvitvaskingsdirektiv fastsatte krav til sektoren, blant annet med henvisning til risikoen virtuell valuta utgjorde og kunne utgjøre i fremtiden. Det anses dermed naturlig å vurdere rekkevidden av forpliktelsen i lys av både utviklingen i internasjonalt norm- og regelverk, samt utviklingen av risikoen forbundet med tjenestene. Etter Finanstilsynets syn peker begge momenter i retning av å utvide kravene til å dekke vekslinger mellom virtuelle valutaer, og det anses også som hensiktsmessig å gjøre dette nå, slik at det ikke vokser frem et større uregulert marked.

Utvidelse av hvitvaskingslovens anvendelsesområde til veksling mellom virtuelle valutaer innebærer både at flere foretak vil måtte registreres, samtidig som at tilsynsansvaret for allerede registrerte tjenestetilbydere vil bli utvidet. Det finnes til enhver tid over 1000 forskjellige virtuelle valutaer med forskjellige egenskaper, eksempelvis med forskjellig transparenss og sporbarhet. Den enkelte tilbyders produkt- og tjenestespekter må blant annet vurderes ut fra hvilke virtuelle valutaer som tilbys for veksling eller oppbevaring. Finanstilsynet mener imidlertid at det er riktig å gjennomføre de deler av FATFs anbefalinger

som ligger innenfor dagens hjemler. En stegvis gjennomføring vil gi Finanstilsynet nødvendig tid til å tilpasse tilsynsaktivitetene til de nye rapporteringspliktige.

3.3.3 Omfanget av registreringsplikten – krav til etablering

Finanstilsynet vil videre foreslå klargjørende regler om hvem som har registreringsplikt i Norge, basert på hvor tjenestetilbyderen anser "etablert". FATF anbefaler at det som et minimum innføres registreringsplikt i den eller de jurisdiksjonene tjenestetilbyderen er *opprettet*, men det åpnes også for at det kan innføres registreringsplikt for tjenestetilbydere som tilbyr produkter og tjenester til kunder *i*, eller opererer *fra*, jurisdiksjonen.

Virtuell valuta er et digitalt og grenseoverskridende produkt, uten at tjenestetilbyderen nødvendigvis har en tydelig tilknytning til et enkelt land. Det er heller ikke regler for å drive grensekryssende virksomhet, selv om tjenestetilbudet er tilgjengelig, og til og med retter seg mot, det norske markedet. Finanstilsynet ser derfor behov for å tydeliggjøre reguleringen av *når* en fysisk eller juridisk person blir registreringspliktig i Norge.

Etter Finanstilsynets vurdering bør presiseres i forskriften at en tjenestetilbyder som er *etablert som et norsk foretak* er registreringspliktig. Videre er det Finanstilsynets vurdering at en person eller foretak som *tilbyr registreringspliktige tjenester underlegges hvitvaskingsloven der tjenesten retter seg mot det norske markedet*. Dette kravet vil eksempelvis gjøres gjeldende mot tjenestetilbydere som har nettsider på norsk eller som tilbyr vekslings i norske kroner. Det kan også tenkes at en tjenestetilbyder retter seg mot det norske markedet gjennom en form for agentvirksomhet eller markedsføring på norsk. Til sist er det Finanstilsynets vurdering at tjenestetilbydere som *opererer fra Norge* er underlagt en registreringsplikt. Dette gjelder både om personen retter seg mot det norske markedet eller et annet marked. Fysiske personer som opererer i Norge eller mot det norske markedet må registrere seg i Foretaksregisteret.

3.3.4 Øvrige endringer i reglene for registrering

Finanstilsynet har gjort seg en del erfaringer etter tjenestetilbydere av vekslings- og oppbevaringstjenester ble underlagt rapporteringsplikt. På denne bakgrunn foreslår Finanstilsynet ytterligere bestemmelser om registreringsprosessen for denne gruppen. Forskriften stiller i dag kun krav til hvilke opplysninger som skal registreres *om* tjenestetilbydere, samt gir regler om at det er Finanstilsynet som har tilsynsansvaret.

Registreringspliktige tjenester av virtuell valuta er vurdert til å ha en høy iboende risiko for hvitvasking og terrorfinansiering. Det er derfor viktig å påse at tjenestetilbyderne som registreres har tilstrekkelig forståelse for hvordan loven skal etterleves. Finanstilsynet har derfor lagt til grunn at tjenestetilbyderens risikovurderinger og rutiner må forelegges Finanstilsynet før registrering. Dette gir Finanstilsynet den nødvendige innsikt i tjenestetilbydernes kunnskaper og evne til å etterleve regelverket. Finanstilsynet bør imidlertid få en klarere hjemmel til å avslå registreringsanmodninger som viser at det ikke er tilstrekkelig etterlevelse av lovens krav. Foretak som ikke etterlever lovens krav, bør ikke registreres, for så å avregistreres etter kort tid som følge av tilsynsmessig oppfølging. En slik ordning er ikke forutsigbar for tjenestetilbyderne.

Et vilkår om innsendelse av risikovurderinger og rutiner vil også tjene til andre formål. Tjenestetilbyderne av virtuell valuta er en ny bransje underlagt Finanstilsynets tilsyn, hvor aktørene er ukjente. Gjennomgangen av foretakets risikovurderinger og rutiner vil gi et bedre

grunnlag for å forstå det konkrete tjenestetilbudet og den risikoen som knytter seg til dette, kundegrupper, geografisk risiko mv, samt hvordan foretaket vil avhjelpe denne risikoen gjennom rutineverket. Et tredje formål er å gi Finanstilsynet et bedre grunnlag for å risikoklassifisere registrerte tjenestetilbydere, slik tilsynsaktiviteten også blir risikobasert. Forslaget er en kodifisering av gjeldende praksis.

Det foreslås således endringer i hvitvaskingsforskriften § 1-3, jf. kapittel 21.

4 Bankbokser ("Safe deposit boxes")

4.1 Gjeldende rett

Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet vurdere behovet for å presisere at ytelse av tjenester tilknyttet «safe deposit boxes» innebærer et kundeforhold som ikke kan være anonymt, jf. hvitvaskingsloven § 10 og femte hvitvaskingsdirektivs endring av fjerde hvitvaskingsdirektiv artikkel 10 nr. 1.

Det følger av hvitvaskingsloven § 10 første ledd bokstav a, at rapporteringspliktige skal gjennomføre kundetiltak ved etablering av kundeforhold. Hvitvaskingsforskriften § 4-1 utdypet at kundeforhold skal anses etablert når kunden kan bruke den rapporteringspliktiges tjenester, eksempelvis opprettelse av konto. Dette utdypes ytterligere i Finanstilsynets rundskriv til hvitvaskingsloven, hvor det oppstilles en ikke-uttømmende liste over forhold som vil anses å opprette et kundeforhold. Som hovedregel skal det gjennomføres kundetiltak før kundeforholdet etableres, jf. hvitvaskingsloven § 11.

Når en kunde får tilgang til en rapporteringspliktigs tjeneste skal kunden blant annet legitimeres, jf. hvitvaskingsloven §§ 12-14.

Etter gjeldende rett kan som utgangspunkt ikke rapporteringspliktige gi kunder tilgang til tjenester anonymisert, uten at kundetiltak gjennomføres, herunder identifisering av kunder.

4.2 Internasjonale forpliktelser

4.2.1 EØS-rett

Etter femte hvitvaskingsdirektiv skal medlemsstatene forby enkelte rapporteringspliktige å tilby anonyme kontoer, bankbøker og bankbokser. Dersom slike allerede tilbys, skal de rapporteringspliktige pålegges å gjennomføre kundetiltak innen 10. januar 2019.

Bestemmelsen lyder som følger:

Member States shall prohibit their credit institutions and financial institutions from keeping anonymous accounts, anonymous passbooks or anonymous safe-deposit boxes. Member States shall, in any event, require that the owners and beneficiaries of existing anonymous accounts, anonymous passbooks or anonymous safe-deposit boxes be subject to customer due diligence measures no later than 10 January 2019 and in any event before such accounts, passbooks or deposit boxes are used in any way.'

4.2.2 FATFs anbefalinger

FATFs anbefaling 10 første ledd legger til grunn at finansforetak bør forbys å inneha anonyme kontoforhold eller kontoforhold med åpenbart fiktive navn. Anbefalingen lyder som følger:

Financial institutions should be prohibited from keeping anonymous accounts or accounts in obviously fictitious names.

4.3 Finanstilsynets vurderinger

Finansdepartementets oppdrag knytter seg til vurderinger av "safe deposit boxes". Femte hvitvaskingsdirektiv artikkel 10 første ledd omfatter forbud mot anonyme bankbøker, bankbokser og kontoer. Finanstilsynet er ikke kjent med at det tilbys bankbøker lenger og det er derfor ikke grunn til å omtale disse. Bankbokser synes heller ikke å være særlig utbredt, men tjenesten er uten tvil regulert av dagens hvitvaskingsregelverk.

Finanstilsynets vurdering er at det allerede følger av dagens hvitvaskingsregelverk at en rapporteringspliktig ikke kan gi tilgang til produkter eller tjenester uten at kundetiltak gjennomføres, herunder identifisering av kunden. En særlig regulering av bankbokser og kontoer kan gi inntrykk av at det er andre produkter og tjenester som kan tilbys anonymt. Etter Finanstilsynets vurdering er det ikke behov for noen særskilt presisering knyttet til bankbokser.

5 Kundeforhold ved eiendomsmegling

5.1 Gjeldende rett

Rapporteringspliktige skal gjennomføre kundetiltak ved etablering av kundeforhold, jf. hvitvaskingsloven § 10 første ledd bokstav a). Etter gjeldende rett anses kundeforhold etablert «når kunden kan bruke den rapporteringspliktiges tjenester», jf. hvitvaskingsforskriften § 4-1 første ledd.

I fjerde ledd første punktum er det presisert at eiendomsmeglere «anses for å ha etablert et kundeforhold med oppdragsgiver når de har påtatt seg et salgs- eller kjøpsoppdrag». Selv om denne presiseringen kun regulerer tidspunktet for når kundeforholdet skal anses etablert, og dermed når plikten til å gjennomføre kundetiltak inntre, har bestemmelsen skapt uklarehet rundt hvitvaskingsregelverkets virkeområde for eiendomsmeglere og eiendomsmeglingsforetak når de påtar seg andre oppdrag enn salgs- eller kjøpsoppdrag.

Bestemmelsen i hvitvaskingsforskriften § 4-1 fjerde ledd første punktum gjelder tilsvarende for «boligbyggelag og advokater som driver med eiendomsmegling», jf. annet punktum. Bestemmelsen har ikke lenger selvstendig betydning for boligbyggelags vedkommende, ettersom boligbyggelag ikke er rapporteringspliktig etter hvitvaskingsregelverket, men faller inn under regelverket som eiendomsmeglingsforetak der slik tillatelse foreligger. Etter sin ordlyd omfatter ikke bestemmelsen rettsjelpere, selv om disse kan drive eiendomsmeglingsvirksomhet og er underlagt hvitvaskingsregelverket.

5.2 Internasjonale forpliktelser

5.2.1 EØS-rett

Det følger av artikkel 11 i EUs fjerde hvitvaskingsdirektiv at kundetiltak skal gjennomføres ved etablering av kundeforhold:

Member States shall ensure that obliged entities apply customer due diligence measures in the following circumstances:

(a) when establishing a business relationship;
[...]

Femte hvitvaskingsdirektiv medfører ingen endringer på dette området.

5.2.2 FATFs anbefalinger

FATFs anbefaling 10, jf. anbefaling 22, legger til grunn at kundetiltak skal iverksettes ved etablering av kundeforhold.

5.3 Finanstilsynets vurderinger

Det fremgår av hvitvaskingsloven § 4 annet ledd bokstav d) at loven gjelder for eiendomsmeglere og eiendomsmeglingsforetak «i utøvelsen av deres yrke» uten noen nærmere begrensning. Hvitvaskingsregelverket gjelder uavhengig av hva slags type oppdrag eiendomsmeglingsforetaket påtar seg. Regelverket skal dermed etterleves – ikke bare ved salgs- eller kjøpsmeglingsoppdrag – men ved utførelse av alle eiendomsmeglingsoppdrag som omfattes av eiendomsmeglingsbegrepet i eiendomsmeglingsloven § 1-2 annet ledd. Regelverket gjelder dessuten også ved utførelse av oppdrag om tjenester som ikke er direkte tilknyttet eiendomsmeglingsoppdrag, herunder verdivurderings- og rådgivningsoppdrag, samt ved eventuell eiendomsmeglingsfremmed virksomhet, jf. eiendomsmeglingsloven § 5-1.

Det vil normalt ikke by på problemer å fastlegge når et kundeforhold er etablert på eiendomsmeglingsområdet. For å fjerne den uklare hvitvaskingsforskriften § 4-1 fjerde ledd første punktum har medført, foreslår Finanstilsynet derfor at denne presiseringen for eiendomsmeglere og eiendomsmeglingsforetak ikke videreføres.

Hvitvaskingsforskriften § 4-1 fjerde ledd første punktum gjelder tilsvarende for «boligbyggelag og advokater som driver med eiendomsmegling», jf. annet punktum. Bestemmelsen har ikke lenger selvstendig betydning for boligbyggelags vedkommende. Boligbyggelag må ha tillatelse etter eiendomsmeglingsloven § 2-1 for å kunne drive eiendomsmeglingsvirksomhet, og er eiendomsmeglingsforetak, jf. hvitvaskingsloven § 4 annet ledd bokstav d). Etter sin ordlyd omfatter ikke bestemmelsen rettshjelpere, selv om disse kan drive eiendomsmeglingsvirksomhet, jf. eiendomsmeglingsloven § 2-1 tredje ledd og eiendomsmeglingsforskriften § 2-1.

Hvitvaskingsloven gjelder for advokater og rettshjelpere når de blant annet på klientens vegne utfører en transaksjon som gjelder fast eiendom, eller når de bistår ved planlegging eller utføring av transaksjon i forbindelse med kjøp og salg av fast eiendom eller virksomhet, jf. hvitvaskingsloven § 4 annet ledd bokstav c. Dette innebærer at hvitvaskingsregelverket skal etterleves ved alle typer eiendomsmeglingsoppdrag jf. eiendomsmeglingsloven § 1-2 annet

ledd. Det samme gjelder for verdivurderingsoppdrag når dette inngår som ledd i planlegging eller utføring av en eiendomstransaksjon jf. § 4 annet ledd bokstav c) nummer 1. Det vil imidlertid normalt heller ikke her by på problemer å fastlegge når et kundeforhold er etablert. Presiseringen i fjerde ledd foreslås derfor heller ikke videreført for disse.

På denne bakgrunn foreslår Finanstilsynet at hvitvaskingsforskriften § 4-1 fjerde ledd oppheves.

6 Beløpsgrenser for gjennomføring av transaksjon

6.1 Gjeldende rett

Hvitvaskingsloven § 10 første ledd regulerer når plikten til å gjennomføre kundetiltak inntreffer. Kundetiltak skal blant annet gjennomføres før utføring av transaksjoner hvor det ikke er opprettet et kundeforhold, dersom transaksjonen utgjør en pengeoverføring over kr. 8000, jf. § 10 første ledd bokstav b, nummer 2.

Det følger av loven at grensen er kr. 8000 når transaksjonen utgjør en pengeoverføring som er nærmere definert av departementet i forskrift. Det er ikke fastsatt forskrift til bestemmelsen. Hvitvaskingsloven § 10 første ledd bokstav b omfatter alle transaksjoner som gjennomføres helt eller delvis elektronisk, uavhengig av hvem betaler og betalingsmottaker er og om det er forskjellige betalingstjenestetilbydere for de to betalingsmotpartene.⁴ Lovutvalget foreslo opprinnelig å henvise til betalingstjenester i finansavtaleloven § 11.

6.2 Internasjonale forpliktelser

6.2.1 EØS-rett

Fjerde hvitvaskingsdirektiv artikkel 11 stiller krav til hvilke omstendigheter som skal utløse kundetiltak, blant annet ved enkeltstående transaksjoner som utgjør en pengeoverføring i henhold til artikkel 3 nr. 9 i forordning 2015/847 som overstiger 1000 euro.

Forordningens artikkel 3 nr. 9 lyder:

‘transfer of funds’ means any transaction at least partially carried out by electronic means on behalf of a payer through a payment service provider, with a view to making funds available to a payee through a payment service provider, irrespective of whether the payer and the payee are the same person and irrespective of whether the payment service provider of the payer and that of the payee are one and the same, including:

- (a) a credit transfer as defined in point (1) of Article 2 of Regulation (EU) No 260/2012;*
- (b) a direct debit as defined in point (2) of Article 2 of Regulation (EU) No 260/2012;*
- (c) a money remittance as defined in point (13) of Article 4 of Directive 2007/64/EC, whether national or cross border;*

---

⁴ Prop. 40 L (2017-2018) punkt 5.2.4

(d) a transfer carried out using a payment card, an electronic money instrument, or a mobile phone, or any other digital or IT prepaid or postpaid device with similar characteristics;

6.2.2 FATFs anbefalinger

Det følger av FATFs anbefaling 10 at det skal gjennomføres kundetiltak blant annet ved transaksjoner over visse beløpsgrenser der det ikke er etablert kundeforhold. For "wire transfers" er grensen satt til maksimum 1000 euro eller dollar, jf. forklarende note til anbefaling 16.

I tolkningsnote til anbefaling 15 legges det til grunn at det samme gjelder for "Virtual Asset Service Providers".

6.3 Finanstilsynets vurderinger

Finanstilsynet anser det vesentlig å regulere en lavere beløpsgrense for tidvise og enkeltstående overføringer som har en høy iboende risiko for å bli benyttet til hvitvasking og terrorfinansiering.

Finanstilsynet foreslår å følge opp lovutvalgets forslag om å regulere betalingstjenester som følger av finansavtaleloven § 11 første ledd herunder tillatelse til å gjennomføre pengeoverføringer og utstedelse av et betalingsinstrument mv. Finansavtaleloven § 11 angir tjenester som krever konsesjon som betalingsforetak. Finanstilsynet anser det lovteknisk hensiktsmessig å henvise til bestemmelsen i forskriftsforslaget. Det understrekes at bransjen allerede praktiserer en grense for overføring på kr. 8000.

Videre anser Finanstilsynet at vekslere av virtuell valuta bør ha samme beløpsgrense, for å imøtekomme FATFs anbefaling om beløpsgrenser for transaksjoner uten kundeforhold.

Finanstilsynet er kjent med at en del aktører i ovennevnte grupper tjenestetilbydere har utfordringer med å etterleve regelverket for å imøtegå den høye risikoen tjenestene representerer, eksempelvis å forstå når det anses å foreligge et kundeforhold eller når det bør foreligge en mistanke etter hvitvaskingsloven § 10 første ledd bokstav c. Finanstilsynet mener derfor at det er særlig viktig at det gjennomføres kundetiltak ved beløpsgrensene etter § 10 første ledd, bokstav b, nummer 2. Finanstilsynet foreslår ikke å sette en beløpsgrense for overføringer til eller fra oppbevaringstjenester for virtuell valuta. Det forutsettes at kunder av oppbevaringstjenester alltid vil anses å ha opprettet et kundeforhold, jf. hvitvaskingsloven § 10 første ledd bokstav a.

Finanstilsynet foreslår på denne bakgrunn en ny forskriftsbestemmelse, se forslag til ny § 4-3.

7 Kundetiltak ved utstedelse av e-penger

7.1 Gjeldende rett

Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet vurdere unntak fra kravet til kundetiltak ved utstedelse av e-penger, jf. hvitvaskingsloven § 10 tredje og krav i femte hvitvaskingsdirektivs endringer i fjerde hvitvaskingsdirektiv artikkel 12.

Det følger av hvitvaskingsforskriften § 4-2 bokstav b at plikten til å foreta kundetiltak etter hvitvaskingsloven § 10 første bokstav a og b ikke gjelder ved utstedelse av elektroniske penger forutsatt at

1. det høyeste beløpet som kan lagres på det elektroniske mediet er 250 euro og mediet ikke kan lades opp igjen, eller
2. det er en grense på 2 500 euro for det samlede overførte beløpet i et kalenderår, med mindre innehaveren har innløst et beløp på minst 1 000 euro i samme kalenderår.

Unntaket gjelder ikke øvrige plikter etter hvitvaskingsregelverket, eksempelvis krav til til løpende oppfølging.

7.2 Internasjonale forpliktelser

7.2.1 EØS-rett

Femte hvitvaskingsdirektiv endrer enkelte av vilkårene i artikkel 12.1 for når det i tilknytning til e-penger kan gjøres unntak fra krav til kundetiltak. Det følger av bestemmelsen at det kan gjøres unntak der betalingsinstrumentet ikke kan lades opp eller har en maksimal månedlig transaksjonsgrense på EUR 150 som bare kan brukes innenfor medlemsstaten. Uavhengig av dette vil unntaket kun gjelde dersom lagret beløp ikke overstiger EUR 150.

De øvrige kumulative vilkårene i artikkel 12.1 for å anvende unntaket er ikke endret. Anvendelse av unntaket forutsetter at det er foretatt en risikovurdering som viser at betalingsinstrumentet har en lav risiko, betalingsinstrumentet kun benyttes til kjøp av varer og tjenester, betalingsinstrumentet ikke kan finansieres med anonyme elektroniske penger og at utsteder har en tilstrekkelig monitorering og oppfølging av forretningsforbindelser til å kunne avdekke uvanlige og mistenkelige transaksjoner.

Det følger videre av femte hvitvaskingsdirektiv at artikkel 12.2 endres slik at unntaket ikke gjelder i tilfelle der det er innløst eller foretatt et kontantuttak på beløp høyere enn 50 euro, eller det foretas én betalingstransaksjon på mer enn EUR 50 over internett eller gjennom medium som kan brukes for fjernkommunikasjon, jf. PSD 2 artikkel 4.6⁵. Beløpsgrensen på 50 euro er ikke tidsmessig begrenset.

Med endringene i femte hvitvaskingsdirektiv gis et nasjonalt valg mellom å kun akseptere anonyme forhåndsbetalte kort utstedt i tredjeland som er underlagt tilsvarende krav som nevnt over, eller forby betalinger utført med anonyme forhåndsbetalte kort.

---

⁵ EU 2015/2366

7.3 Finanstilsynets vurdering

Hvitvaskingsforskriften § 4-2 gjennomfører i dag kun deler av fjerde hvitvaskingsdirektiv artikkel 12.1 og 12.2. Bestemmelsen må endres slik at den angir samtlige kumulative vilkår for anvendelse av unntakene og de nye beløpsbegrensningene. I tillegg må det presiseres at unntakene ikke gjelder ved innløsning, kontantuttak eller ved én fjernbetalingstransaksjon over EUR 50.

7.3.1 Nasjonalt valg – anonyme forhåndsbetalte kort

Medlemstatene kan velge

- 1) å innføre regler som innebærer at finansforetak kun kan akseptere anonyme forhåndsbetalte kort utstedt i tredjeland hvor slike kort er underlagt tilsvarende krav som gjelder for kort som kan unntas kundetiltak, eller
- 2) bestemme at betaling med anonyme forhåndsbetalte kort ikke skal aksepteres.

Finanstilsynet legger til grunn at hensikten er å sikre at det ikke skjer innløsning av betalingstransaksjoner knyttet til anonyme forhåndsbetalte kort som ikke tilfredsstiller vilkårene for unntak fra kundetiltak. Forbudene antas ikke å omfatte anonyme forhåndsbetalte kort som ikke er e-penger. Dette gjelder for eksempel kort knyttet til sosiale ytelser, eller kort med begrenset anvendelse, jf. finansforetaksforskriften § 1-7 bokstav k og l. Det vises til definisjonen av e-penger i femte hvitvaskingsdirektiv artikkel 1.2 bokstav c.

Begge alternativer vil innebære et form for forbud mot innløsning av betalingstransaksjoner.

Begge alternativer antas å by på utfordringer for innløser, idet innløser først må identifisere om det er benyttet et anonymt forhåndsbetalt e-pengekort, og eventuelt deretter om e-pengekortet er utstedt i tredjeland som har tilsvarende krav ved unntak fra kundetiltak som innenfor EØS.

Ved siden av de tekniske utfordringene, bør det også tas hensyn til risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering som anonyme forhåndsbetalte e-pengekort representerer. Anonyme forhåndsbetalte e-pengekort muliggjør anonyme betalinger og flytting av midler på tvers av landegrensene og mellom personer. I Finanstilsynets risikovurdering for 2019 ble anonyme forhåndsbetalte kort ansett å utgjøre en høy risiko for hvitvasking og terrorfinansiering.⁶ Det antas at innstramningen av vilkårene for unntak fra kundetiltak vil ha en viss risikodempende effekt. Effekten av de skjerpede beløpsgrensene og øvrige vilkår, er imidlertid betinget av at overvåking og løpende oppfølging er tilstrekkelig god til å avdekke situasjoner hvor samme fysiske eller juridiske person kjøper eller benytter flere anonyme forhåndsbetalte e-pengekort samtidig.

Den risikodempende effekten av et generelt forbud mot betaling med forhåndsbetalte e-pengekort vil avhenge av om anonyme forhåndsbetalte kort også er ment å omfatte forhåndsbetalte digitale eller elektroniske kort og koder. Direktivet er uklart på dette punktet, hvilket kan medføre ulike gjennomføring på tvers av EØS. Et forbud som kun knytter seg til fysiske e-pengekort må antas å ha begrenset effekt sett i lys av den teknologiske utviklingen, og vil trolig by på ytterligere utfordringer for innløser. Finanstilsynet forstår direktivet, og dens intensjoner, dithen at anonyme forhåndsbetalte e-pengekort omfattes generelt. Det bør

---

⁶ Finanstilsynets risikovurdering 2019.

videre sees hen til om anonyme forhåndsbetalte e-pengekort oppfyller noen samfunnsmessige behov som tilsier at kortene fortsatt bør være mulig å anvende i det norske markedet.

Som følge av betydelig risiko for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til slike kort, mener Finanstilsynet at betaling med anonyme forhåndsbetalte e-pengekort ikke bør tillates.

Det foreslås at det inntas en ny bestemmelse som et nytt siste ledd til hvitvaskingsforskriften § 4-2.

8 Klientkonto

8.1 Gjeldende rett

Hvitvaskingsforskriften § 4-8 fastsetter at banker og kredittforetak som tilbyr klientkontoer skal anse kundens underliggende klienter som reelle rettighetshavere til kontoene. Finanstilsynet foreslår et unntak for advokaters klientkontoer for å ivareta advokaters taushetsplikt.

Hovedregelen er at banker og kredittforetak skal identifisere kundenes klienter ved bruk av klientkonto. Det er gitt unntak forutsatt at:

- a) *kunden som fører kontoen er underlagt regler om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering i samsvar med internasjonale standarder,*
- b) *det føres tilsyn med overholdelsen av disse kravene, og*
- c) *opplysninger om identiteten til reelle rettighetshavere på anmodning er tilgjengelige for banken eller kredittforetaket*

Advokater og andre som selvstendig yter rettshjelp er unntatt rapporteringsplikt etter hvitvaskingsloven, med mindre de yter tjenestene som følger av hvitvaskingsloven § 4 annet ledd bokstav c.

I NOU 2016:27 ble advokater og andre som driver rettshjelpsvirksomhet utførlig drøftet,⁷ hvor hensyn som begrunner at advokater har en rapporteringsplikt ble veiet opp mot hensynet til retten til konfidensiell rettslig rådgivning etter EMK artikkel 8. Utvalget viser EMD-praksis hvor det fastslås at konfidensiell korrespondanse med advokat nyter et sterkt vern etter EMK artikkel 8. Advokater kan ikke vareta klientens interesser hvis de ikke kan garantere at korrespondansen mellom advokat og klient er konfidensiell. Utvalget oppsummerte drøftelsen slik:

Oppsummeringsvis kan det slås fast at i de situasjonene advokater er underlagt hvitvaskingsloven, har advokater også rapporteringsplikt til Økokrim om det er mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering. For å ivareta retten til konfidensiell rettslig rådgivning vil advokater ikke ha rapporteringsplikt om opplysninger som de mottar fra eller innhenter om klienter når de vurderer klientens rettsstilling, eller om forhold de har fått kjennskap til før, under eller etter en rettssak. Det kan være vanskelig å angi klart hvor grensen går, men

⁷ NOU 2016:27 punkt 3.1.6 og 6.5.3.3

utvalget har i beskrivelsen over gitt noe veiledning for den formålsbestemte tolkningen som må foretas. Unntaket fra advokaters rapporteringsplikt er en videreføring av gjeldende rett.

Tidligere hvitvaskingsforskrift § 10 inneholdt eksplisitte unntak for å gjennomføre kundekontroll, med mindre det forelå mistanke for hvitvasking og terrorfinansiering, for klientkontoer som føres av advokater og andre uavhengige jurister fra EØS-stater eller tilsvarende fra tredjestater dersom

1. de er underlagt krav om å bekjempe handlinger som beskrevet i straffeloven § 317 og § 147b i samsvar med internasjonale standarder,
2. det føres tilsyn med overholdelsen av disse kravene, og
3. opplysninger om identiteten til reelle rettighetshavere på anmodning er tilgjengelige for kredittinstitusjoner som fører de aktuelle konti

8.2 Internasjonale forpliktelser

8.2.1 EØS-rett

Hvitvaskingsdirektivet inneholder ingen spesifikke bestemmelser om klientkontoer. Risk factor guidelines⁸ definerer "pooled accounts" slik:

'Pooled account' means a bank account opened by a customer, for example a legal practitioner or notary, for holding their clients' money. The clients' money will be commingled, but clients will not be able directly to instruct the bank to carry out transactions. Risk factor guidelines legger videre opp til at utgangspunktet for bruk av klientkonto skal føre til gjennomføring av kundetiltak, herunder å behandle kundens egne klienter som reelle rettighetshavere. Det foreligger ikke noen unntak for advokaters eller andre rettsjelperes klientkontoer.

Advokater og andre rettsjelpere er bare rapporteringspliktige i tilfeller som nevnt i hvitvaskingsdirektivet artikkel 2 tredje ledd bokstav b:

(b) notaries and other independent legal professionals, where they participate, whether by acting on behalf of and for their client in any financial or real estate transaction, or by assisting in the planning or carrying out of transactions for their client concerning the:

- i. *buying and selling of real property or business entities;*
- ii. *managing of client money, securities or other assets;*
- iii. *opening or management of bank, savings or securities accounts;*
- iv. *organisation of contributions necessary for the creation, operation or management of companies;*
- v. *creation, operation or management of trusts, companies, foundations, or similar structures;*

---

⁸ ESAs Joint Committee's Risk factor guidelines s. 37 flg.

8.3 Finanstilsynets vurderinger

Dagens hvitvaskingsforskrifts bestemmelser om klientkonto er en lojal gjennomføring av hvitvaskingsdirektivet med tilhørende veiledninger.⁹ Finanstilsynet anser likevel at det er nødvendig å gjeninnføre deler av tidligere hvitvaskingsforskrift § 10, som inneholdt eksplisitte unntak for å gjennomføre kundekontroll for klientkontoer som føres av advokater og andre uavhengige jurister i nærmere angitte tilfeller.

Finanstilsynets vurdering er at det ikke er hjemmel i hvitvaskingsloven til å gi ytterligere uthuling av advokaters mv. taushetsplikt. Dette vil i realiteten være tilfellet der advokater må oppgi sine klienter til banker og kredittforetak ved bruk av klientkonto. I slike tilfeller vil banker og kredittinstitusjoner ha en plikt etter hvitvaskingsloven å rapportere mistenkelige forhold, basert på informasjon de får fra advokaten. Advokaters taushetsplikt omfatter også informasjon om *hvem* deres klienter er.

På denne bakgrunn foreslår Finanstilsynet å gjeninnføre tidligere hvitvaskingsforskrift § 10 nr. 5 og 6 for advokater mv. i oppdrag som er underlagt taushetsplikten, med endring i hvitvaskingsforskriften § 4-8 (ny § 4-11, se kapittel 21).

---

⁹ Risk factor guidelines

9 Forsikringsavtaler

9.1 Gjeldende rett

Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet vurdere hvilke forsikringsavtaler som skal være omfattet av de særlige reglene om tidspunkt for gjennomføring av kundetiltak.

Hvitvaskingsloven § 15 har regler om kundetiltak for begunstiget i livsforsikring. Finanstilsynet legger til grunn at "beneficiary" i hvitvaskingsdirektivet har en videre betydning enn "begunstiget" i forsikringsavtaleloven, jf. §§ 15-2 og 15-3 om oppnevning av begunstiget.

Bakgrunnen for en egen regel om kundetiltak for begunstiget er at det er lagt til grunn at en begunstiget ikke er en kunde og derved ikke omfattes av lovens kundetiltaksregler¹⁰.

9.2 Internasjonale forpliktelser

9.2.1 EØS-rett

Etter hvitvaskingsdirektivet art. 13 nummer 5 skal det utføres kundetiltak overfor "beneficiaries" i livsforsikringsvirksomhet og annen investeringsrelatert forsikringsvirksomhet. Hva som er annen investeringsrelatert forsikringsvirksomhet er noe uklart da direktivet kun gjelder livsforsikringsvirksomhet og Finanstilsynet legger til grunn at for alle praktiske formål gjelder bestemmelsen "beneficiaries" i livsforsikring.

I kravet til verifisering av mottaker av ytelsene skal dette skje senest på tidspunktet for utbetaling. Der "beneficiaries" er indentifisert ved person eller juridisk enhet skal navnet registreres så snart identifisering har skjedd eller "beneficiaries" er utpekt. Når "beneficiaries" er "*designated by characteristics or by class or by other means*" skal det innhentes tilstrekkelig informasjon slik at foretaket vil bli i stand til å identifisere disse ved utbetalingstidspunktet.

I direktivets art. 13 nummer 5 siste setning fremgår det at ved overdragelse skal forsikringsforetaket på overføringstidspunktet, hvis det har informasjon om overdragelsen, identifisere reelle rettighetshavere til den som har fått overdratt rettigheter til seg.

9.2.2 FATFs anbefalinger

FATFs anbefalinger inneholder en hovedregel for kundetiltak for begunstigede i livsforsikringer.

CDD FOR BENEFICIARIES OF LIFE INSURANCE POLICIES

6. For life or other investment-related insurance business, financial institutions should, in addition to the CDD measures required for the customer and the beneficial owner, conduct the following CDD measures on the beneficiary(ies) of life insurance and other investment related insurance policies, as soon as the beneficiary(ies) are identified/designated:

- a) For beneficiary(ies) that are identified as specifically named natural or legal persons or legal arrangements – taking the name of the person;*

---

¹⁰ NOU 2016: 27, punkt 5.2.4.7.

- b) *For beneficiary(ies) that are designated by characteristics or by class (e.g. spouse or children at the time that the insured event occurs) or by other means (e.g. under a will) – obtaining sufficient information concerning the beneficiary to satisfy the financial institution that it will be able to establish the identity of the beneficiary at the time of the payout.*

The information collected under (a) and/or (b) should be recorded and maintained in accordance with the provisions of Recommendation 11.

7. For both the cases referred to in 6(a) and (b) above, the verification of the identity of the beneficiary(ies) should occur at the time of the payout.

8. The beneficiary of a life insurance policy should be included as a relevant risk factor by the financial institution in determining whether enhanced CDD measures are applicable. If the financial institution determines that a beneficiary who is a legal person or a legal arrangement presents a higher risk, then the enhanced CDD measures should include reasonable measures to identify and verify the identity of the beneficial owner of the beneficiary, at the time of payout.

9. Where a financial institution is unable to comply with paragraphs 6 to 8 above, it should consider making a suspicious transaction report.

9.3 Finanstilsynets vurderinger

Finanstilsynet forstår oppdraget fra Finansdepartementet dithen at det bes om en vurdering av om det er andre forsikringer enn de som omfattes av forsikringsavtalelovens § 15-2 som bør underlegges tilsvarende bestemmelse som hvitvaskingsloven § 15. Finanstilsynet legger til grunn at en begunstiget oppnevnt i en kollektiv livsforsikringsavtaler etter forsikringsavtaleloven § 19-12 også omfattes av hvitvaskingsloven § 15.

Begrepet "beneficiaries" er ikke definert i hvitvaskingsdirektivet, men slik begrepet er benyttet, ser det ut til at det menes tredjepersoner som mottar ytelse under en livsforsikringsavtale. Finanstilsynet legger til grunn at "beneficiaries" slik det er benyttet i direktivets art. 13 nummer 5 har et videre innhold enn begrepet begunstiget i forsikringsavtaleloven § 15-2. Begunstiget etter denne bestemmelsen er en person som i en personforsikringsavtale av forsikringstaker er oppnevnt til å motta (deler av) forsikringssummen. Finanstilsynet legger til grunn at direktivets art. 13 femte ledd er gjennomført når det gjelder (juridiske) personer som er oppnevnt som begunstiget etter forsikringsavtaleloven § 15-2

Spørsmålet er om det kan være andre tredjepersoner under en livsforsikringsavtale som omfattes av direktivets begrep "beneficiaries". Hvis det ikke er oppnevnt en begunstiget er forsikringsavtalelovens system at ved et forsikringstilfelle tilfaller ytelsene forsikringstaker, eller ved dennes død, til ektefelle eller arvinger, jf. forsikringsavtaleloven § 15-1. Hvis det ikke er oppnevnt begunstiget vil det kun være ved forsikringstakers død at andre enn kunden vil motta ytelse fra forsikringsforetaket. Finanstilsynet kan ikke se at direktivets art. 13 (5) gjelder for ektefelle eller arvinger etter forsikringstaker da disse ytelsen følger av lovgivningen og ikke etter en disposisjon foretatt av forsikringstaker. Av sammenhengen i bestemmelsen synes det som om hensikten er å gi regler der forsikringstaker positivt har utpekt bestemte (juridiske) personer til å motta ytelsene ved et forsikringstilfelle. I et hvitvaskingsperspektiv antas det at forsikringstilfelle ved forsikringstakers død er mindre

aktuelt enn ved andre typer (som f.eks. oppnådd alder), men det er ikke gjort noe skille i direktivet av hva som utløser forsikringstilfellet.

I kollektive forsikringer kan medlemmer i avtalen være aktuelle tredjepersoner. Finanstilsynet legger til grunn at disse ikke omfattes av kundebegrepet i hvitvaskingsregelverket. Når hvitvaskingsdirektivet i artikkel 13 femte ledd bokstav b, nevner personer som er "designated by characteristics or by class or by other means", så vil dette etter Finanstilsynets oppfatning omfatte medlemmer i en kollektiv avtale der disse ikke er navngitt/kjent for forsikringsforetaket. Navngitte personer i en kollektiv avtale anses dekket av bokstav a.

En kapitalforsikring kan pantsettes, jf. forsikringsavtaleloven 15-8. Etter Finanstilsynets oppfatning kan en (proforma) pantsettelsesavtale gi samme resultat som oppnevning av en begunstiget, ved at en tredjeperson gis rett på ytelsen under forsikringen. Finanstilsynet legger til grunn at en panthaver kan være en "beneficiaries" i direktivets forstand.

Tredjepersoner som kan ha rettigheter under en skadeforsikringsavtale er automatisk medforsikrede etter fal. § 7-1 og avtalt medforsikrede etter § 7-5. En medforsikret har store likheter med en begunstiget etter fal. 15-2 ved at de vil kunne ha krav på utbetaling ved et forsikringstilfelle, særlig ved avtalte medforsikrede. Direktivet omfatter ikke skadeforsikring, men da norsk regelverk gjelder for denne type forsikringer foreslår Finanstilsynet at medforsikrede under en skadeforsikringsavtale underlegges samme regler for kundetiltak som en begunstiget i en livsforsikringsavtale, men at de unntak/lempninger som gjelder for kundetiltak i skadeforsikring også gjelder overfor medforsikrede. Dette har en side til forslaget om å innføre risikobaserte forenklete kundetiltak i skadeforsikring.

En skadelidt som har krav på ytelse under en ansvarsforsikring er også en tredjeperson i en forsikringsavtale. I ansvarsforsikringer er det i stor utstrekning ukjent og tilfeldig hvem som blir skadelidt. Hvitvasking gjennom en ansvarsforsikring anses derfor som en lite aktuell metode, utover eventuelle fingerte skader (svik). Finanstilsynet foreslår ikke å gi reglene om kundetiltak for begunstigede tilsvarende anvendelse på skadelidte under en ansvarsforsikring.

Oppsummeringsvis foreslår Finanstilsynet å gi reglene om kundetiltak for begunstigede etter hvitvaskingsloven § 15 tilsvarende anvendelse på medlemmer i kollektive livsforsikringer og panthavere i en livsforsikringsavtale for å gjennomføre hvitvaskingsdirektivets artikkel 13 femte ledd.

I skadeforsikring foreslås det å gi reglene om kundetiltak for begunstigede etter hvitvaskingsloven § 15 tilsvarende anvendelse på medforsikrede og medlemmer i kollektive skadeforsikringsavtaler. Der det i skadeforsikringer ellers er anledning til å benytte forenklete kundetiltak vil det også gjelde overfor medforsikrede og medlemmer.

På denne bakgrunn foreslår Finanstilsynet en ny forskriftsbestemmelse i hvitvaskingsforskriftens kapittel 4, jf. høringsnotatets kapittel 21. Finanstilsynets vurdering er at det er nødvendig å omfatte kollektive livsforsikringer og panthavere i livsforsikringsavtaler for å oppfylle direktivforpliktelsen. At skadeforsikring er omfattet av hvitvaskingsregelverket er et særnorsk fenomen. Etter Finanstilsynets oppfatning gjelder de samme risikoene for hvitvasking ved begunstiget i skadeforsikring som i livsforsikring. Det er uklart hvorvidt forskriftshjemmelen i hvitvaskingsloven § 15 vil dekke begge disse forholdene, og det kan således være behov for å endre loven for å kunne gjennomføre forskriftsforslagene.

10 Forenklede kundetiltak for skadeforsikringsforetak

10.1 Gjeldende rett

Finanstilsynet vil foreslå å gjøre endringer i dagens forskriftsbestemmelser om kundetiltak for skadeforsikringsforetak. Etter hvitvaskingsforskriften av 2009 § 10 andre ledd nr. 3 var skadeforsikring i utgangspunktet unntatt fra reglene om kundekontroll. De andre reglene i hvitvaskingsloven av 2009, som løpende oppfølging, gjaldt også for skadeforsikring.

Lovutvalget vurderte risikoen for hvitvasking i skadeforsikring og foreslo at skadeforsikring fremdeles skal omfattes av lovens anvendelsesområde.¹¹ Videre argumenterte utvalget for at når skadeforsikring først underlegges loven, innebærer lovens system at det ikke gjøres unntak slik det er gjort tidligere. I proposisjonen¹² følger departementet opp og uttaler at:

"Gjennomgangen og belysingen av konkrete modi viser at det er god grunn til at skadeforsikringsforetak fortsatt skal være underlagt hvitvaskingsloven. Departementet legger videre vekt på at skadeforsikringsforetak i dag er underlagt hvitvaskingsloven, og at det ikke er ønskelig å åpne en form for «hull» i regelverket for tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering".

Videre uttaler departementet:

"Til spørsmålet om når kundetiltak bør iverksettes sett i lys av risikoen for hvitvasking, bemerker departementet at en velinnrettet og fungerende løpende oppfølging av kundeforholdene, forutsetter at tilfredsstillende kundetiltak er iverksatt ved opprettelsen av kundeforholdet".

I departementets vurdering ble skadeforsikring underlagt hvitvaskingsloven på samme måte som øvrige rapporteringspliktig virksomhet.

I komitebehandlingen¹³ er komiteen "opptatt av at lovendringene ikke skal skape uheldige konsekvenser for selskaper som leverer sjøskadeforsikring i et internasjonalt marked. Hensyn tilsier at slike selskaper ikke bør være fullt omfattet av loven, uten at konsekvensen av dette er grundig utredet". Komiteen ber regjeringen sørge for en særskilt regulering av slike foretak. I hvitvaskingsforskriften ble det da tatt inn en bestemmelse i § 4-2 bokstav a som unntar skadeforsikring fra plikten til kundetiltak etter lovens § 10 første ledd, bokstav a og b. I hovedsak gjelder dette unntak fra krav om kundetiltak ved etablering av kundeforhold og ved transaksjoner på minst 100 000 kroner for kunder som foretaket ikke har et etablert kundeforhold til. Slik forskriften er utformet gjelder den all skadeforsikring og ikke kun sjøforsikring.

---

¹¹ NOU 2016: 27, punkt 3.1.3

¹² Prop. 40 L (2017-2018), punkt 3.4.2.5

¹³ Innst. 271 L (2017-2018), punkt 2.2.3

10.2 Internasjonale forpliktelser

10.2.1 EØS-rett

Hvitvaskingsdirektivet har ikke særlige bestemmelser om skadeforsikring.

10.2.2 FATFs anbefalinger

FATF har ikke særlige bestemmelser om skadeforsikring.

10.3 Finanstilsynets vurdering

Utgangspunktet for kundetiltak etter hvitvaskingsloven er at disse skal være risikobaserte, jf. § 9 første ledd. Etter Finanstilsynets vurdering har unntaksregelen, slik den er utformet i forskriftens § 4-2, ikke noe element av risikobasert tilnærming. Det gis i stedet unntak, uansett risiko for hvitvasking, så lenge det ikke er konkret mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering. Finanstilsynet mener at unntak eller lemping av krav om kundetiltak bør basere seg på en vurdering av risikoen for hvitvasking i det enkelte tilfelle, slik at det kun er ved lav risiko for hvitvasking at det bør åpnes for forenklede kundetiltak. Med en slik løsning må den rapporteringspliktige risikovurdere forsikringsproduktet mv., og dersom foretaket finner at det foreligger lav risiko bør det åpnes for forenklede kundetiltak.

I hvitvaskingsloven § 16 er det åpnet for forenklede kundetiltak der det er lav risiko for hvitvasking og terrorfinansiering. I forskriftens § 4-6 er det angitt at når det er lav risiko kan omfanget av kundetiltak reduseres. I andre ledd er det angitt momenter som kan indikere lav risiko.

Finanstilsynet anser det mer hensiktsmessig å knytte skadeforsikring til kravene om forenklede kundetiltak fremfor å unnta skadeforsikring fra kundetiltak for øvrig. Man får da en risikobasert tilnærming slik at kundetiltakene blir tilpasset den konkrete risikoen.

Finanstilsynet mener en slik tilnærming ivaretar departementets uttalelser om at "*en velinnrettet og fungerende løpende oppfølging av kundeforholdene, forutsetter at tilfredsstillende kundetiltak er iverksatt ved opprettelsen av kundeforholdet*". Det vil også ivareta komiteens merknader om at loven "*ikke skal skape uheldige konsekvenser for selskaper som leverer sjøskadeforsikring i et internasjonalt marked. Hensyn tilsier at slike selskaper ikke bør være fullt omfattet av loven*".

Finanstilsynet foreslår at forskriftens § 4-2 bokstav a oppheves og at skadeforsikring underlegges en risikobasert vurdering for kunne anvende forenklede kundetiltak. Det vil være enklere å forholde seg til en klar regel uten vurdering, men de rapporteringspliktige må ellers forholde seg til at overholdelse av hvitvaskingsreglene er risikobasert. Forslaget vil ikke innebære vesentlige endringer sammenholdt med loven samt gjeldende rundskriv.

Etter Finanstilsynets vurdering kan ikke lemping av kravene til kundetiltak i skadeforsikring knyttes direkte til forskriftens § 4-6 da denne bestemmelsen kun gir adgang til lemping av deler av kundetiltakene. Slik Finanstilsynet forstår uttalelsene fra næringen er det særlig regler omkring verifisering av kunders identitet som kan være en utfordring. Finanstilsynet foreslår en regel om forenklede kundetiltak med en risikobasert tilnærming, men som omfatter de fleste av reglene for kundetiltak. Det foreslås ikke å gi mulighet for å lempe på reglene i lovens § 12 første ledd bokstav a til c og § 13 første ledd bokstav a til d. Denne

informasjonen legger Finanstilsynet til grunn bør innhentes uansett for å kunne ivareta kravet til løpende oppfølging av kundeforholdet. Imidlertid vil det ifølge forslaget åpnes for lemping av plikten til å verifisere kundens identitet der det er lav risiko for hvitvasking og terrorfinansiering.

På denne bakgrunn foreslår Finanstilsynet at hvitvaskingsforskriften § 4-2 bokstav a oppheves og at det inntas en ny bestemmelse i hvitvaskingsforskriftens kapittel 4, se høringsnotatet kapittel 21.

11 Kundetiltak hvor kunden er etablert i høyrisikoland

11.1 Gjeldende rett

Finanstilsynet er bedt av Finansdepartementet å vurdere hvilke forsterkede kundetiltak som skal gjennomføres i tilfeller der kunden er etablert i et høyrisikoland, jf. hvitvaskingsloven § 17 og femte hvitvaskingsdirektivs nye artikkel 18a i fjerde hvitvaskingsdirektiv.

Dagens hvitvaskingslov med forskrift har ikke detaljerte bestemmelser om hvilke kundetiltak som skal gjennomføres overfor kunder etablert i et høyrisikoland. Hvitvaskingsloven § 17 gir overordnede krav til hvordan rapporteringspliktige skal håndtere høy risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering. Bestemmelsen lyder:

§ 17 Forsterkede kundetiltak ved høy risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering

(1) Dersom det er høy risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering, skal rapporteringspliktige gjennomføre forsterkede kundetiltak.

(2) Ved forsterkede kundetiltak etter første ledd skal rapporteringspliktige, i tillegg til å oppfylle kravene til å innhente og bekrefte opplysninger etter §§ 12, 13, 14 og 15, iverksette ytterligere nødvendige tiltak for å sikre kjennskap om kunden, reelle rettighetshavere og kundeforholdets formål og tilsiktede art.

(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forsterkede kundetiltak

Hvitvaskingsforskriften § 4-10 omhandler særlige tiltak overfor høyrisikoland. Forskriften ble endret i september 2019. Bestemmelsen lyder nå:

§ 4-10. Særlige tiltak overfor høyrisikoland

(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 23bb (delegert kommisjonsforordning (EU) 2016/1675 om høyrisikoland med strategiske mangler, som endret av delegert kommisjonsforordning (EU) 2018/105, delegert kommisjonsforordning (EU) 2018/212 og delegert kommisjonsforordning (EU) 2018/1467) gjelder som forskrift med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

(2) Dersom kunde eller reell rettighetshaver er etablert i stater som fremgår av første ledd, skal det gjennomføres forsterkede kundetiltak.

(3) Dersom tredjepart som nevnt i hvitvaskingsloven § 22 er etablert i stat nevnt i første ledd, kan ikke rapporteringspliktig legge til grunn kundetiltak utført av tredjeparten

11.2 Internasjonale forpliktelser

11.2.1 EØS-rett

Endringsdirektivet til fjerde hvitvaskingsdirektiv artikkel 18 a gir detaljerte bestemmelser om forsterkede kundetiltak når et kundeforhold eller transaksjon involverer et høyrisikoland i første ledd. Bestemmelsens andre ledd gir hjemmel til å pålegge foretakene ytterligere forsterkede kundetiltak der fysiske eller juridiske gjennomfører transaksjoner som involverer et høyrisikoland. Tredje ledd pålegger medlemslandene å gjennomføre en eller flere angitte tiltak for å avhjelpe risikoen tilknyttet høyrisikoland, herunder forbud mot etablering av datterforetak fra høyrisikoland. Medlemslandene pålegges å vurdere rapporter, evalueringer mv. av internasjonale organisasjoner ved gjennomføring av andre og tredje ledd. Etter femte ledd skal medlemslandene melde fra til EU-kommisjonen før denne bestemmelsens andre eller tredje ledd gjennomføres i nasjonal rett. Direktivforpliktelsen søker å gjennomføre FATFs anbefaling 19.

Bestemmelsen lyder som følger:

Article 18a

- (1) With respect to business relationships or transactions involving high-risk third countries identified pursuant to Article 9(2), Member States shall require obliged entities to apply the following enhanced customer due diligence measures:*
- (a) obtaining additional information on the customer and on the beneficial owner(s);*
  - (b) obtaining additional information on the intended nature of the business relationship;*
  - (c) obtaining information on the source of funds and source of wealth of the customer and of the beneficial owner(s);*
  - (d) obtaining information on the reasons for the intended or performed transactions;*
  - (e) obtaining the approval of senior management for establishing or continuing the business relationship;*
  - (f) conducting enhanced monitoring of the business relationship by increasing the number and timing of controls applied, and selecting patterns of transactions that need further examination.*

Member States may require obliged entities to ensure, where applicable, that the first payment be carried out through an account in the customer's name with a credit institution subject to customer due diligence standards that are not less robust than those laid down in this Directive.

- (2) In addition to the measures provided in paragraph 1 and in compliance with the Union's international obligations, Member States shall require obliged entities to apply, where applicable, one or more additional mitigating measures to persons and legal entities carrying out transactions involving high-risk third countries identified pursuant to Article 9(2). Those measures shall consist of one or more of the following:*

- (a) the application of additional elements of enhanced due diligence;*
  - (b) the introduction of enhanced relevant reporting mechanisms or systematic reporting of financial transactions;*
  - (c) the limitation of business relationships or transactions with natural persons or legal entities from the third countries identified as high risk countries pursuant to Article 9(2).*
- (3) In addition to the measures provided in paragraph 1, Member States shall apply, where applicable, one or several of the following measures with regard to high-risk third countries identified pursuant to Article 9(2) in compliance with the Union's international obligations:*
  - (a) refusing the establishment of subsidiaries or branches or representative offices of obliged entities from the country concerned, or otherwise taking into account the fact that the relevant obliged entity is from a country that does not have adequate AML/CFT regimes;*
  - (b) prohibiting obliged entities from establishing branches or representative offices in the country concerned, or otherwise taking into account the fact that the relevant branch or representative office would be in a country that does not have adequate AML/CFT regimes;*
  - (c) requiring increased supervisory examination or increased external audit requirements for branches and subsidiaries of obliged entities located in the country concerned;*
  - (d) requiring increased external audit requirements for financial groups with respect to any of their branches and subsidiaries located in the country concerned;*
  - (e) requiring credit and financial institutions to review and amend, or if necessary terminate, correspondent relationships with respondent institutions in the country concerned.*
- (4) When enacting or applying the measures set out in paragraphs 2 and 3, Member States shall take into account, as appropriate relevant evaluations, assessments or reports drawn up by international organisations and standard setters with competence in the field of preventing money laundering and combating terrorist financing, in relation to the risks posed by individual third countries.*
- (5) Member States shall notify the Commission before enacting or applying the measures set out in paragraphs 2 and 3.*

11.2.2 FATFs anbefalinger

I henhold til FATFs anbefaling 19 skal rapporteringspliktige gjennomføre effektive og proporsjonale, forsterkede kundetiltak på kundeforhold, transaksjoner og finansinstitusjoner fra høyrisikoland. Bestemmelsen lyder som følger:

19. Higher-risk countries

Financial institutions should be required to apply enhanced due diligence measures to business relationships and transactions with natural and legal persons, and financial institutions, from countries for which this is called for by the FATF. The type of enhanced due diligence measures applied should be effective and proportionate to the risks.

Countries should be able to apply appropriate countermeasures when called upon to do so by the FATF. Countries should also be able to apply countermeasures independently of any call by the FATF to do so. Such countermeasures should be effective and proportionate to the risks.

INTERPRETIVE NOTE TO RECOMMENDATION 19 (HIGHER-RISK COUNTRIES)

1. The enhanced due diligence measures that could be undertaken by financial institutions include those measures set out in paragraph 20 of the Interpretive Note to Recommendation 10, and any other measures that have a similar effect in mitigating risks.

2. Examples of the countermeasures that could be undertaken by countries include the following, and any other measures that have a similar effect in mitigating risks:

(a) Requiring financial institutions to apply specific elements of enhanced due diligence.

(b) Introducing enhanced relevant reporting mechanisms or systematic reporting of financial transactions.

(c) Refusing the establishment of subsidiaries or branches or representative offices of financial institutions from the country concerned, or otherwise taking into account the fact that the relevant financial institution is from a country that does not have adequate AML/CFT systems.

(d) Prohibiting financial institutions from establishing branches or representative offices in the country concerned, or otherwise taking into account the fact that the relevant branch or representative office would be in a country that does not have adequate AML/CFT systems.

(e) Limiting business relationships or financial transactions with the identified country or persons in that country.

(f) Prohibiting financial institutions from relying on third parties located in the country concerned to conduct elements of the CDD process.

(g) Requiring financial institutions to review and amend, or if necessary terminate, correspondent relationships with financial institutions in the country concerned.

(h) Requiring increased supervisory examination and/or external audit requirements for branches and subsidiaries of financial institutions based in the country concerned.

(i) Requiring increased external audit requirements for financial groups with respect to any of their branches and subsidiaries located in the country concerned.

There should be effective measures in place to ensure that financial institutions are advised of concerns about weaknesses in the AML/CFT systems of other countries

11.3 Finanstilsynets vurderinger

Finanstilsynets vurdering er at femte hvitvaskingsdirektiv artikkel 18 a må gjennomføres i sin helhet.

Direktivets artikkel 18 a omtaler tiltak i forbindelse med høyrisikoland definert av EU, jf. hvitvaskingsdirektivet artikkel 9 annet ledd. Annet og tredje ledd gir hjemmel til å pålegge rapporteringspliktige ytterligere tiltak eller konkrete handlinger for å avhjelpe risikoen ved transaksjoner eller virksomhet i høyrisikoland.

11.3.1 Forsterkede kundetiltak - høyrisikoland

Finanstilsynets vurdering er at artikkel 18a første ledd bør inntas i sin helhet, hvor rapporteringspliktige pålegges å utføre konkrete forsterkede kundetiltak der kunden eller transaksjonen, jf. hvitvaskingsloven § 10, utgjør høy risiko for hvitvasking eller

terrorfinansiering. Finanstilsynets vurdering er at kundetiltakene bør inntas direkte i nytt tredje ledd til hvitvaskingsforskrift § 4-10 (ny § 4-14, se kapittel 21).

Videre foreslår Finanstilsynet å gi departementet hjemmel til å treffe enkeltvedtak om at hvitvaskingsloven § 4-10 skal gjøres gjeldende for andre land enn det som følger av § EUs liste etter § 4-10 første ledd. Dette gjennomfører FATFs anbefaling om å gjennomføre mottiltak "*of any call by the FATF to do so.*"

Etter artikkel 18a, skal medlemslandene hensynta spesialistorganers rapporter, evalueringer mv. Finanstilsynets oppfatning er at slike ligger til grunn for tolkningen av regelverket, men at ingen av de foreliggende rapportene gir grunnlag for en direkte gjennomføring. Finanstilsynet mener at en gjennomføring av disse bør gjøres i rundskrivs form så langt de passer.

På denne bakgrunn foreslår at artikkel 18a første ledd gjennomføres i gjeldende hvitvaskingsforskrift.

11.3.2 Krav om ytterligere forsterkede tiltak

Finanstilsynets vurdering er at hvitvaskingsdirektivets § 18a annet ledd bør gjennomføres som en hjemmel for Finansdepartementet til å stille krav vedtak om forsterkede kundetiltak ved gjennomføring av transaksjon med tilknytning til høyrisikoland etter hvitvaskingsforskriften § 4-10. Vedtakene kan fastsettes enten ved enkeltvedtak eller forskrift.

Bestemmelsen omfatter krav om ytterligere forsterkede kundetiltak, forsterket eller systematisk rapportering av transaksjoner tilknyttet det bestemte landet, eller begrensninger i forretningsforhold og transaksjoner forbundet med fysiske og juridiske personer i landet. Slike tiltak har sjelden blitt benyttet, men det har forekommet¹⁴. Det antas at denne bestemmelsen først og fremst er aktuell å benytte når EU krever det, men ettersom FATFs anbefaling 19 krever at landene må kunne innføre mottiltak der det er nødvendig, anser Finanstilsynet det riktig å utvide hjemmelen til øvrige tilfeller.

11.3.3 Mottiltak overfor høyrisikoland

Etter artikkel 18a tredje ledd skal medlemslandene gjennomføre ytterligere tiltak som kan benyttes ved behov. Tiltakene opplistet gir hjemmel til å nekte eller begrense foretak fra høyrisikoland etablering i medlemsstaten eller et foretak å etablere seg i et høyrisikoland. Videre gis det hjemler for å ilegge ytterligere kontrolltiltak og hjemler for avslutning av korrespondentrelasjoner.

Direktivforpliktelsen må forstås slik at tiltakene skal gjennomføres *når det er nødvendig*. Dette må bero på konkrete vurderinger i det enkelte tilfelle, både om det skal ilegges restriksjoner eller forbud og hvilke tiltak som skal pålegges. Finanstilsynet anbefaler derfor å gi tilsynsmyndighetene i hvitvaskingsloven § 43 hjemler til å fatte enkeltvedtak i henhold til direktivforpliktelsen. Det antas at denne bestemmelsen først og fremst er aktuell å benytte når EU krever det, men ettersom FATFs anbefaling 19 krever at landene må kunne innføre

---

¹⁴ Se for eksempel "*Forskrift om særskilt rapportering av finansielle transaksjoner til og fra Burma (Myanmar)*" (FOR-2004-03-28-588) som ble gitt som delegeringsvedtak i medhold av daværende hvitvaskingslov, og påla systematisk rapportering av samtlige transaksjoner til og fra enhver i Burma (Myanmar).

mottiltak der det er nødvendig, anser Finanstilsynet det riktig å utvide hjemmelen til øvrige tilfeller.

Finanstilsynet fremmer på denne bakgrunn forslag om ny bestemmelse i hvitvaskingsforskriften kapittel 4.

12 Avvikling av kundeforhold

12.1 Gjeldende rett

Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet vurdere behovet for nærmere regler om avvikling av kundeforhold, jf. hvitvaskingsloven § 24. Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet foreta nødvendige avklaringer mot Skattedirektoratet og deres veiledning og regler om rapportering etter CRS-rammeverket.

Hvitvaskingsloven § 24 fjerde ledd har bestemmelser om avvikling av kundeforhold dersom løpende oppfølging ikke kan gjennomføres. Bestemmelsen lyder som følger:

4) Dersom kundetiltak som ledd i løpende oppfølging ikke kan gjennomføres, skal rapporteringspliktige avvikle kundeforholdet. Rapporteringspliktige skal vurdere om det er grunnlag for nærmere undersøkelser og rapportering i samsvar med §§ 25 og 26. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fremgangsmåten ved avvikling av kundeforhold.

Bestemmelsen må sees i sammenheng med hvitvaskingsloven § 21 som angir at kundetiltak ikke kan gjennomføres ved kundeetablering. Avvikling av kundeforhold er imidlertid mer komplekst, ettersom den rapporteringspliktige må avslutte løpende produkter og tjenester.

Det må som utgangspunkt være kunden som er årsak til at kundetiltak ikke kan gjennomføres. Det er ikke tilstrekkelig at det er tungvint eller kostbart for den rapporteringspliktige å gjennomføre kundetiltakene.¹⁵ Det er heller ikke tillat å generelt avvise kunder som representerer en iboende høyere risiko. I slike tilfeller er hovedregelen er at forsterkede kundetiltak skal gjennomføres, da risikoene skal håndteres, jf. forbudet mot såkalt de-risking. En avvisning eller avvikling av høyrisikokunder må bero en konkret risikovurdering av den enkelte kunde.¹⁶

Bestemmelsene i hvitvaskingsloven må også sees i sammenheng med skatteforvaltningslovens bestemmelser om opplysningsplikt om finansielle forhold inntatt i skatteforvaltningsloven § 7-3. Bestemmelsene gjennomfører OECDs internasjonale standard for automatisk utveksling av finansielle kontoopplysninger på skatteområdet, kjent som "the Common Reporting Standard" (CRS). Utfyllende bestemmelser følger i skatteforvaltningsforskriften § 7-3.

Opplysningspliktige etter Skatteforvaltningsforskriften § 7-3 kapittel C skal blant annet identifisere konti med kontohavere og reelle rettighetshavere som er bosatt/skattemessig

¹⁵ Prop. 40 L (2017-2018), merknad til § 21

¹⁶ Prop. 40 L (2017-2018) punkt 5.7.6

hjemmehørende i en annen stat eller jurisdiksjon. For konti som er opprettet etter 1.1.2016 skal det innhentes en egenerklæring der kunden skal gi opplysninger som har klare likhetstrekk med hvitvaskingslovens regler om kundetiltak. CRS åpner derfor for at opplysninger innhentet etter hvitvaskingsloven, der denne er i samsvar med FATFs anbefalinger, kan legges til grunn ved opprettelse av ny konti.

Etter Skatteforvaltningsforskriften § 7-3-17 og § 7-3-24, slik disse lyder i dag, skal de opplysningspliktige ikke opprette en konto dersom slik egenerklæring ikke innhentes. Er en konto opprettet, men det viser seg at det er gitt feilaktige eller utilstrekkelige opplysninger ved kontoopprettelsen, skal kontoen avsluttes om det ikke kan innhentes ny gyldig egenerklæring innen 90 dager fra kontoforholdet ble etablert.

12.2 Internasjonale forpliktelser

12.2.1 EØS-rett

Etter hvitvaskingsdirektivet artikkel 14 fjerde ledd skal kundeforholdet avvikles dersom kundetiltak ikke kan gjennomføres:

Member States shall require that, where an obliged entity is unable to comply with the customer due diligence requirements laid down in point (a), (b) or (c) of the first subparagraph of Article 13(1), it shall not carry out a transaction through a bank account, establish a business relationship or carry out the transaction, and shall terminate the business relationship and consider making a suspicious transaction report to the FIU in relation to the customer in accordance with Article 33.

12.2.2 FATFs anbefalinger

FATFs anbefaling 10 om avvikling av kundeforhold lyder som følger:

Where the financial institution is unable to comply with the applicable requirements under paragraphs (a) to (d) above (subject to appropriate modification of the extent of the measures on a risk-based approach), it should be required not to open the account, commence business relations or perform the transaction; or should be required to terminate the business relationship; and should consider making a suspicious transactions report in relation to the customer.

12.3 Finanstilsynets vurderinger

Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet vurdere behovet for utdypende bestemmelser om fremgangsmåte ved avvikling av kundeforhold. Finanstilsynet har gjennomført nødvendige avklaringer med Skattedirektoratet.

Bestemmelsen er ment å sikre at rapporteringspliktige ikke fortsetter et kundeforhold der det ikke lar seg gjøre å innhente og kontrollere opplysninger som er påkrevet etter loven. Bestemmelsen kan være vanskelig å praktisere for rapporteringspliktige, både materielt og prosessuelt, i form av å anvende riktig terskel for å starte avviklingen, samt hvordan avviklingen skal skje.

Finanstilsynet foreslår to nye bestemmelser om avvikling i forskriftens kapittel 4. Bestemmelsene inneholder regulering av håndtering av avviklingen, herunder bruk av mindre

inngripende tiltak i form av delvis avvikling, samt håndtering av kundemidler ved avvikling. Forslaget søker å gi avklaringer og plikter om hvordan avviklingen skal skje i praksis, utfra en erkjennelse av at det kan være både komplisert og tidkrevende å avslutte et kundeforhold, og videre hvordan en delvis avvikling kan skje der det vil være urimelig eller uforholdsmessig å avvike *hele* kundeforholdet.

Nasjonale og internasjonale kilder gir begrenset veiledning i hvordan gjennomføringen av avviklingen skal skje. Kompleksiteten av avviklingen vil variere mellom type rapporteringspliktige og omfanget av kundeforholdet hos den enkelte rapporteringspliktige.

12.3.1 Bruk av mindre inngripende kundetiltak – delvis avvikling

Å avvike kundeforhold kan være et inngripende tiltak. En slik reaksjon må derfor bero på forhold ved kunden, hvor kunden aktivt eller passivt bidrar til at den rapporteringspliktige ikke får gjennomført nødvendige kundetiltak. Hva som er nødvendige kundetiltak i det enkelte tilfellet kommer blant annet an på den rapporteringspliktiges risikovurdering av kunden. Finanstilsynet vurderer det som hensiktsmessig å forskriftsfeste en mulighet for rapporteringspliktige å iverksette delvis avvikling av kundeforholdet, dersom dette tilstrekkelig avhjelper den manglende gjennomføringen av kundetiltak. Den rapporteringspliktige må i slike tilfeller også vurdere om det er grunnlag for å underlegge den aktuelle kunden forsterket oppfølging.

Etter Finanstilsynets oppfatning må de rapporteringspliktige ha anledning til å vurdere om risikoen kan avhjelpest med å begrense produkt- eller tjenestetilbudet, en form for delvis avvikling av kundeforholdet, eller om kunden må avvikes i sin helhet. I den forbindelse ser Finanstilsynet særlig grunn til å skille mellom produkter og tjenester som må etterleve krav om finansiell inkludering og øvrige produkter og tjenester.

I vurderingen av om kundeforholdet må avvikes, må det vurderes hva slags kundeforhold det er snakk om. Det vil være en høyere terskel for å avvike et kundeforhold som kun inneholder grunnleggende bank- eller forsikringstjenester enn eksempelvis en forretningskonto eller en konto som tilsynelatende hovedsakelig anvendes til den mistenkelige aktiviteten. Som et mindre inngripende tiltak bør det være anledning for den rapporteringspliktige å vurdere om risikoen kan avhjelpest ved å begrense kundens tjenestetilbud. Rapporteringspliktige kan etter en risikobasert tilnærming ha saklig grunn til å nekte transaksjoner og eller sperre bestemte produkter eller tjenester fremfor å avvike kundeforholdet i påvente av mulighet til å gjennomføre kundetiltak. Dette kan gjelde både inaktive kunder som ikke svarer på henvendelser fra den rapporteringspliktige og for aktive kunder som over tid ignorerer den rapporteringspliktiges henvendelser om oppdatering av informasjon, eller oversender informasjon og dokumentasjon som er mangelfull eller utilstrekkelig.

Finanstilsynet ser videre grunn til å klargjøre at vurderingen om å delvis eller fullstendig avvike kundeforholdet må dokumenteres, selv om det implisitt følger av hvitvaskingsregelverket for øvrig. Det at rapporteringspliktige under visse forutsetninger vil ha *anledning* til å gjennomføre en delvis avvikling av kundeforholdet, innebærer ikke at kunden har noen ubetinget *rett* til grunnleggende tjenester der kundetiltakene ikke lar seg gjennomføre.

Med bakgrunn i det ovennevnte, fremmer Finanstilsynet forslag til ny bestemmelse i hvitvaskingsforskriften kapittel 4, se forslag til ny § 4-17.

12.3.2 Håndtering av kundemidler ved avvikling

Når rapporteringspliktige ikke får gjennomført kundetiltakene, og beslutter avvikling, vil det i flere tilfeller kunne ta noe tid å bringe kundeforholdet til en endelig opphør. Ved avvikling av kundeforhold må den rapporteringspliktige vurdere hvordan eventuelt gjenstående kundemidler skal håndteres. Etter Finanstilsynets vurdering bør hovedregelen være at kundemidlene tilbakeføres til kunden, etter nærmere angivelse fra kunden. Grunnlaget for manglende gjennomføring av kundetiltak må imidlertid vurderes konkret. Det kan være tilfeller hvor kundemidlene ikke kan utbetales på måten kunden angir, for å unngå å medvirke til en hvitvaskings- eller terrorfinansieringshandling. Det å nekte å gjennomføre en slik utbetaling/transaksjon, omtales i det videre som sperring av kundemidler. Denne typen sperring av kundemidler vil skje på den rapporteringspliktiges initiativ, og må ikke forveksles med ØKOKRIMs hjemmel til å forby gjennomføringen av en transaksjon, jf. hvitvaskingslovens § 27 første ledd. I tilfeller der den rapporteringspliktige sperrer kundemidlene fordi kundetiltakene ikke lar seg gjennomføre jf. § 24 fjerde ledd, og fordi en utbetaling av tilgodehavende etter kundens anvisning representerer en hvitvaskings- eller terrorfinansieringsrisiko, vil det presumptivt også foreligge en undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt til ØKOKRIM jf. §§ 25 og 26.

Selv om ØKOKRIM ikke forbyr gjennomføringen av en transaksjon, jf. § 27 (1), er praksis at den rapporteringspliktige likevel har anledning til å opprettholde sperring av kundemidlene for å unngå å komme i et medvirkeransvar etter straffelovens bestemmelser. Selv om en slik praksis etter Finanstilsynets vurdering klart er i samsvar med straffelovgivningen og hvitvaskingsregelverket, og intensjonene bak denne, ser Finanstilsynet det som heldig at en slik praksis får en klar forskriftsbestemmelse.

Sperringen må kunne opprettholdes så lenge mistanken består, og kunden ikke angir andre utbetalingsalternativer som representerer en akseptabel risiko for at utbetalingen ikke bidrar til hvitvasking eller terrorfinansiering. Et eksempel på akseptabel risiko er å tilbakeføre midlene til den kontoen de ble innbetalt fra, eller overføre til annen norsk finansinstitusjon, selv om kunden primært ber om å få utbetalt tilgodehavende kontant eller til utenlandsk bankkonto.

Et annet praktisk tilfelle hvor midlene bør kunne sperres er der årsaken til manglende gjennomføring av kundetiltak er kundens midlertidige eller varige manglende svar på henvendelser fra den rapporteringspliktige. I slike tilfeller bør den rapporteringspliktige ha anledning til å sperre kundemidlene frem til kundetiltakene er gjennomført. Dette vil i prinsippet gjelde uten tidsbegrensninger. der den rapporteringspliktige ikke mottar informasjon om hvordan eventuelt tilbakeføring av midlene skal skje. Finanstilsynet foreslår at det gis en forskriftsbestemmelse om håndtering av kundemidler der det den rapporteringspliktige ikke får kontakt med kunden.

Finanstilsynet ser videre grunn til å forskriftsfeste at et kundeforhold ikke anses avsluttet der kundemidler sperres. En slik bestemmelse vil fjerne uklarheter om hvorvidt fristen for å slette personopplysninger etter hvitvaskingsloven § 30 løper ved sperring.

På denne bakgrunn fremmer Finanstilsynet forslag til ny bestemmelse i hvitvaskingsforskriften kapittel 4, se forslag til ny § 4-18.

13 Avsløringsforbudet – unntak for kommunerevisorer

13.1 Gjeldende rett

Finanstilsynet har fått i oppdrag å vurdere om det skal gis nærmere regler om unntak fra, eller presiseringer av, forbudet mot å avsløre undersøkelser, jf. hvitvaskingsloven § 28.

Det følger av hvitvaskingsloven § 28 at rapporteringspliktige ikke skal gjøre kunden eller tredjepersoner kjent med undersøkelser, oversendelse av opplysninger til ØKOKRIM eller etterforskning.

I Norges Kommunerevisorforbunds høringsuttalelse til NOU 2016:27 vises det til at avsløringsforbudet i hvitvaskingsloven kan komme i konflikt med kommunerevisors rapporteringsplikt til kontrollutvalget etter revisjonsregelverket. Departementet påpekte i proposisjonen at det på bakgrunn av høringsuttalelsen kan være grunn til å presisere forholdet mellom regelverkene og at ytterligere presiseringer av unntakene fra avsløringsforbudet bør gis i forskrift.¹⁷

Etter forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner § 3 om revisjonens innhold skal revisor etter fjerde ledd "*(...) gjennom revisjonen bidra til å forebygge og avdekke misligheter og feil. Konstateres det misligheter ved revisjon, eller på annen måte, skal revisor straks sende foreløpig innberetning til kontrollutvalget. Når saksforholdet er nærmere klarlagt skal revisor sende endelig innberetning til kontrollutvalget. Revisor skal sende kopi av innberetningen til administrasjonssjefen eller kommune-/fylkesrådet*"

Etter forskriftens § 4 annet ledd skal revisor "*skriftlig påpeke at følgende forhold overfor kontrollutvalget med kopi til administrasjonssjefen eller kommune-/fylkesrådet: (...) misligheter.*"

Hvitvaskingsloven § 28 krever at "*(r)apporteringspliktige, herunder styremedlemmer, ledere, ansatte og andre som utfører oppdrag på vegne av rapporteringspliktige, skal ikke gjøre kunden eller tredjepersoner kjent med undersøkelser, oversendelse av opplysninger til Økokrim eller etterforskning.*"

13.2 Internasjonale forpliktelser

13.2.1 EØS-rett

Hvitvaskingsdirektivet artikkel 39 hjemler avsløringsforbudet hvor

Obliged entities and their directors and employees shall not disclose to the customer concerned or to other third persons the fact that information is being, will be or has been transmitted in accordance with Article 33 or 34 or that a money laundering or terrorist financing analysis is being, or may be, carried out.

---

¹⁷ Prop. 40 L (2017-2018) punkt 6.7.5

Unntaksbestemmelsene i artikkel 39 er ikke anvendelige på problemstillingen om kommunerevisorer.

13.2.2 FATFs anbefalinger

Etter FATFs anbefaling 21 b skal rapporteringspliktige, ledelsen og ansatte være underlagt forbud mot å gi opplysninger om at en rapport eller annen informasjon sendes til FIU-en:

Financial institutions, their directors, officers and employees should be:

(b) prohibited by law from disclosing (“tipping-off”) the fact that a suspicious transaction report (STR) or related information is being filed with the FIU. These provisions are not intended to inhibit information sharing under Recommendation 18.

Anbefaling 18 omhandler utenlandske filialer og datterforetak.

13.3 Finanstilsynets vurderinger

Finanstilsynets vurdering er at avsløringsforbudet ikke skal stå i veien for kommunerevisors lovgitte plikter, herunder om rapportering om misligheter til kontrollutvalget med kopi til administrasjonssjefen eller kommune- /fylkesrådet. Finanstilsynet antar imidlertid at det ikke inngår i pliktene å informere at det er igangsatt undersøkelser, at opplysninger er oversendt til ØKOKRIM eller om pågående etterforskning. Rapportering om misligheter til kontrollutvalget vil indirekte kunne avsløre at det er igangsatt undersøkelser etter hvitvaskingsloven, der mislighetene knytter seg til utbytte av ulovlige forhold eller terrorfinansiering. Det er imidlertid ingen plikt til å opplyse om dette særskilt. Det er heller ikke krav om at det opplyses at det er rapportert til ØKOKRIM.

Kommunerevisorer er imidlertid ikke underlagt Finanstilsynets tilsyn. Finanstilsynet har derfor heller ikke det faglige grunnlaget for å vurdere om det er noe særskilt ved kommunerevisorerers oppdrag og kunderelasjon som tilsier at de bør unntas avsløringsforbudet for rapportering av misligheter til kontrollutvalget i kommunen.

Finanstilsynet har heller ikke identifisert andre behov for å fremme øvrige forslag om unntak fra avsløringsforbudet.

14 Avsløringsforbudet - Deling av informasjon innen profesjonskategorier

14.1 Gjeldende rett

Hvitvaskingsloven § 28 sjettede ledd gir unntak fra avsløringsforbudet for utveksling av opplysninger mellom visse rapporteringspliktige angående en felles kunde i en transaksjon. Det er et vilkår at den som avgir og den som mottar informasjonen må tilhøre samme profesjonskategori. Det fremkommer imidlertid ikke hvilke rapporteringspliktige som anses å inngå i en profesjonskategori. Brudd på avsløringsforbudet kan få alvorlige konsekvenser for den rapporteringspliktige. Finanstilsynets vurdering er at rapporteringspliktige må gis forutsigbarhet for hvilke unntak som gjelder.

Hvitvaskingsloven § 28 sjettede ledd lyder som følger:

Første ledd er ikke til hinder for utveksling av opplysninger mellom rapporteringspliktige etter tredje og femte ledd om en felles kunde i en transaksjon hvor de aktuelle rapporteringspliktige er involvert, forutsatt at de rapporteringspliktige tilhører samme profesjonskategori og er pålagt forpliktelser med hensyn til taushetsplikt og vern av personopplysninger

Ett av vilkårene er at de rapporteringspliktige tilhører samme profesjonskategori. Bestemmelsen gjelder for rapporteringspliktige som nevnt i § 28 tredje og femte ledd. Disse er:

- Bank
- Kredittforetak
- Finansieringsforetak
- E-pengeforetak
- Betalingsforetak og andre som har rett til å yte betalingstjenester
- Verdipapirforetak
- forvaltningsselskap for verdipapirfond
- forsikringsforetak
- foretak som driver forsikringsformidling som ikke er gjenforsikringsmegling
- forvalter av alternative investeringsfond
- låneformidlerforetak
- statsautoriserte og registrerte revisorer, godkjente revisjonsselskaper og revisorer som er ansvarlig for revisjon av regnskap for kommune, fylkeskommune eller kommunalt eller fylkeskommunalt foretak. Personer eller foretak som nevnt i første punktum som yter virksomhetstjenester.
- autoriserte regnskapsførere og autoriserte regnskapsførerselskap. Personer eller foretak som nevnt i første punktum som yter virksomhetstjenester.
- advokater og andre som ervervsmessig eller stadig yter selvstendig rettshjelp, når de på klientens vegne utfører finansiell transaksjon eller en transaksjon som gjelder fast eiendom, eller når de bistår ved planlegging eller utføring av transaksjon for klient i forbindelse med
  - a. kjøp og salg av fast eiendom eller virksomhet
  - b. forvaltning av en klients penger, verdipapir eller andre aktiva

- c. åpning eller forvaltning av bank- eller verdipapirkonto
- d. fremskaffelse av nødvendig kapital til opprettelse, drift eller ledelse av selskap
- e. opprettelse, drift eller ledelse av selskap, fond eller en lignende juridisk person eller formuesmasse, herunder utenlandsk trust eller tilsvarende juridisk arrangement

Begrepet "profesjonskategori" ble hentet fra hvitvaskingsdirektivet artikkel 39, jf. omtale i NOU 2016:27 punkt 6.5.7.2.1:

Bestemmelsen om utlevering av opplysninger om felles kunde i en transaksjon der aktuelle rapporteringspliktige var involvert, jf. hvitvaskingsforskriften § 14 første ledd nr. 4, foreslås også videreført med enkelte endringer. Det fremgår uttrykkelig i forslaget til bestemmelse at de aktuelle rapporteringspliktige må tilhøre samme profesjonskategori, se lovforslaget § 25 femte ledd. Dette kravet følger av fjerde hvitvaskingsdirektiv artikkel 39 nr. 5. Det er ikke lenger et krav om at de rapporteringspliktige det deles opplysninger med er underlagt «tilsvarende» forpliktelser knyttet til taushetsplikt og vern av personopplysninger. Etter direktivet er det tilstrekkelig at de er underlagt slike regler. Termen «profesjonskategori» er hentet fra direktivet artikkel 39 nr. 4. Det nærmere innholdet i begrepet må klarlegges ved en tolkning av direktivet artikkel 39 nr. 4 opp mot artikkel 2, som angir hvem som er underlagt direktivet.

14.2 Internasjonale forpliktelser

14.2.1 EØS-rett

Hvitvaskingsloven § 28 sjette ledd gjennomfører fjerde hvitvaskingsdirektiv artikkel 39 femte ledd, som lyder som følger:

5. For obliged entities referred to in points (1), (2), (3)(a) and (b) of Article 2(1) in cases relating to the same customer and the same transaction involving two or more obliged entities, the prohibition laid down in paragraph 1 of this Article shall not prevent disclosure between the relevant obliged entities provided that they are from a Member State, or entities in a third country which imposes requirements equivalent to those laid down in this Directive, and that they are from the same professional category and are subject to obligations as regards professional secrecy and personal data protection.

Bestemmelsen henviser til artikkel 2 nr. 1 første til tredje ledd (i-iii):

1. This Directive shall apply to the following obliged entities:

- (1) credit institutions;*
- (2) financial institutions;*
- (3) the following natural or legal persons acting in the exercise of their professional activities:*
  - (a) auditors, external accountants and tax advisors;*
  - (b) notaries and other independent legal professionals, where they participate, whether by acting on behalf of and for their client in any financial or real estate transaction, or by assisting in the planning or carrying out of transactions for their client concerning the:*
    - (i) buying and selling of real property or business entities;*
    - (ii) managing of client money, securities or other assets;*
    - (iii) opening or management of bank, savings or securities accounts;*

14.3 Finanstilsynets vurderinger

Finanstilsynet vurderer det hensiktsmessig å gi en forskriftsbestemmelse med oppstilling av hvilke rapporteringspliktige som inngår i hver profesjonskategori. Finanstilsynet har i rundskriv gitt sine vurderinger av dette. Finanstilsynets oppfatning er at de rapporteringspliktige finner balansegangen mellom avsløringsforbudet og unntakene til avsløringsforbudet vanskelige å håndtere i praksis, noe som taler for klargjørende regler i forskrift.

Verdipapirregister og tjenestetilbydere for virtuell valuta er ikke omfattet av bestemmelsen. Finanstilsynets vurdering er at disse rapporteringspliktiges behov for å dele informasjon bør vurderes i forbindelse med en senere revisjon av hvitvaskingsloven.

Det følger av forarbeidene at det nærmere innholdet i begrepet "profesjonskategori" må klarlegges ved en tolkning av direktivet artikkel 39 nr. 4 opp mot artikkel 2, som angir hvem som er underlagt direktivet. Den norske bestemmelsen omfatter imidlertid flere rapporteringspliktige enn det som fremgår av direktivet. Finanstilsynet antar at det er ment å henvise til artikkel 39 nummer fem, ettersom det er her termen "professional category" brukes.

Utgangspunktet er at begrepet "profesjonskategori" kan omfatte flere enn én gruppe rapporteringspliktige. Eksempelvis vil en bank og et betalingsforetak kunne dele informasjon, men ikke en bank og en veksler av virtuell valuta. Det vises til rundskriv 8/2019.

På denne bakgrunn foreslår Finanstilsynet ny bestemmelse i hvitvaskingsforskriften kapittel 5.

15 Bruk av personopplysninger

15.1 Gjeldende rett

Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet om å vurdere om det bør gis nærmere regler om behandling av personopplysninger for å sikre at hvitvaskingsloven anvendes etter sitt formål, jf. hvitvaskingsloven § 29. Finanstilsynet har i tråd med anmodningen fra Finansdepartementet, hatt møte med Datatilsynet om temaet.

Personopplysninger har fått en tydeligere plass i hvitvaskingsloven av 2018. Dette har sammenheng med innføring av EUs personvernforordning (GDPR), som ble vedtatt i 2016. Personvernforordningen ble gjennomført i norsk rett gjennom personopplysningsloven 20. juli 2018. Dette innebærer blant annet at personopplysninger bare kan behandles dersom det er et klart formål¹⁸ og et gyldig behandlingsgrunnlag. Rettslig forpliktelse er et gyldig behandlingsgrunnlag.¹⁹

---

¹⁸ Personvernforordningen artikkel 5, første ledd bokstav b

¹⁹ Personvernforordningen artikkel 6, første ledd bokstav c

Hvitvaskingsloven kapittel 6 omhandler behandlingen av personopplysninger og andre opplysninger. Kapittel 6 regulerer forholdet til personopplysningsloven, krav til registrering og lagring av personopplysninger, samt utveksling av opplysninger fra rapporteringspliktige og informasjon som skal gis til kunder. Kapitlet gir også hjemler nødvendig unntak fra innsynsretten etter personopplysningsloven.

Hvitvaskingsloven må gi de rapporteringspliktige tilstrekkelig behandlingsgrunnlag til å behandle personopplysninger for formålet om å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering. I forarbeidene er det understreket følgende²⁰:

Departementet foreslår videre at behandling av sensitive personopplysninger forutsetter hjemmel i forskrift gitt av departementet, se lovforslaget § 29 tredje ledd. Departementet viser til at det bør vurderes nærmere hvilke typer sensitive personopplysninger som kan behandles i hvilke tilfeller. Departementet vil forberede en forskrift til utfylling av loven på dette punktet når loven er vedtatt.

Hvitvaskingsloven § 29 hjemler forskriftsbestemmelser om rapporteringspliktiges behandling av personopplysninger, herunder "sensitive personopplysninger". I ny personvernforordning og personopplysningslov omtales slike personopplysninger som "særlige kategorier".²¹ I følgende vurderinger vil betegnelsen "særlige kategorier" benyttes ettersom det tydeliggjør hvilke kategorier personopplysninger i personopplysningsloven det vises til.

Personopplysningsloven § 7 annet ledd fastslår at det kan forskriftsfestes behandlingsgrunnlag for særlige kategorier av personopplysninger når det er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser. Det følger videre at en slik forskrift skal fastsettes egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Hvitvaskingsforskriften § 6-1 gir hjemmel til å behandle sensitive personopplysninger "når dette er nødvendig for å overholde plikter i hvitvaskingsloven eller forskrift med hjemmel i loven".

15.2 Internasjonale forpliktelser

15.2.1 EØS-rett

Hvitvaskingsdirektivet slår fast at forebygging av hvitvasking og terrorfinansiering er et formål som skal anses som allmenn interesse. Hvitvaskingsdirektivet artikkel 43 lyder som følger:

The processing of personal data on the basis of this Directive for the purposes of the prevention of money laundering and terrorist financing as referred to in Article 1 shall be considered to be a matter of public interest under Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council.

---

²⁰ jf. prop. 40 L (2017-2018) punkt 7.2.6.1

²¹ jf. personvernforordningen artikkel 9

15.3 Finanstilsynets vurderinger

Etter Finanstilsynets vurdering gir hvitvaskingsloven med forskrift tilstrekkelig klare hjemler for en rekke av personopplysningslovens krav, herunder registrering, lagring, sletting, innsynsrett, informasjonsplikt og informasjonsutveksling. Finanstilsynet vil derfor ikke foreslå utdypende bestemmelser om disse forpliktelsene.

Hvitvaskingsloven § 29 hjemler forskriftsbestemmelser om rapporteringspliktiges behandling av personopplysninger, herunder "sensitive personopplysninger".

Utgangspunktet etter personopplysningsloven er at det er forbudt å behandle særlige kategorier personopplysninger. For at de likevel skal kunne behandles må det foreligge behandlingsgrunnlag, men behandlingen må også vurderes som nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser.

Hvitvaskingslovens formål om å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering er ansett å være viktige allmenne interesser.²²

Etter Finanstilsynets vurdering, vil de rapporteringspliktige kunne ha behov for å innhente, behandle og lagre alle former for særlige kategorier personopplysninger.²³ Dette gjelder både ved innhenting av grunnleggende informasjon, der det skal gjennomføres innledende og løpende kundetiltak og i undersøkelser av mistenkelige forhold. Eksempelvis kan det være nødvendig å innhente biometriske opplysninger ved identifikasjon av en kunde. Et annet praktisk eksempel vil være å behandle opplysninger om politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning i undersøkelser om en kunde kan være involvert i terrorfinansiering.

Finanstilsynet anser det nødvendig å gi rapporteringspliktige en klar hjemmel for behandling av særlige kategorier av personopplysninger, men uhensiktsmessig å begrense de rapporteringspliktiges mulighet til å behandle særlige kategorier personopplysninger ved å gi en avgrenset og uttømmende liste. Personopplysningsloven vil imidlertid medføre skjerpede krav til de rapporteringspliktiges risikoklassifisering og dokumentering av behovet for behandling av særlige kategorier personopplysninger. Det vil eksempelvis ikke være anledning for de rapporteringspliktige å innhente alle særlige kategorier av personopplysninger for alle kunder. Dette må bero på de rapporteringspliktiges risikobaserte tilnærming. I mange tilfeller vil behovet for særlige kategorier være åpenbart, i andre tilfeller vil de måtte begrunnes. Finanstilsynets vurdering er at det vil være for byrdefullt for de rapporteringspliktige å utrede behovet i forkant hver gang særlige kategorier innhentes og behandles. Finanstilsynet foreslår heller at de rapporteringspliktige må ha en rutine for behandlingen av særlige kategorier personopplysninger, eksempelvis at etnisk opprinnelse og biometriske data kan behandles for det formål å legitimere en potensiell kunde. Det foreslås også at rapporteringspliktige på forespørsel fra relevant offentlig myndighet må kunne begrunne behovet i enkeltsaker.

Etter personopplysningsloven § 7 annet ledd, skal forskriften fastsette egnede og særlige tiltak for å verne den registreres grunnleggende rettigheter og interesser. Finanstilsynet mener dette er tilstrekkelig ivarettatt i hvitvaskingsregelverket for øvrig. Det vises blant annet til hvitvaskingsloven § 30 om at lagring av personopplysninger skal være betryggende og hindre

---

²² Hvitvaskingsdirektivet artikkel 43.

²³ Personvernforordningen artikkel 9

uautorisert tilgang fra uvedkommende, samt at behandling av personopplysninger er særskilt vurdert opp mot formålet i loven, eksempelvis i § 31.

Dagens hvitvaskingsforskrift § 6-1 hjemler behandling av "sensitive personopplysninger" når det er nødvendig for å overholde plikter i hvitvaskingsloven eller tilhørende forskrifter. Personopplysningslovens ordlyd er "særlige kategorier personopplysninger". Finanstilsynet foreslår å endre ordlyden i § 6-1 fra "sensitive personopplysninger" til "særlige kategorier personopplysninger", slik at det ikke oppstår tvil om at det er de konkrete kategoriene i personopplysningsloven det vises til. Videre foreslår Finanstilsynet å ilegge en særlig plikt til å utarbeide rutiner for behandling av særlige kategorier personopplysninger i forbindelse med etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket.

16 Lagring av personopplysninger

16.1 Gjeldende rett

Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet vurdere om det bør gis nærmere regler om ytterligere lagring av opplysninger, jf. hvitvaskingsloven § 30. Finanstilsynet har hatt innledende møter med Datatilsynet og ØKOKRIMs enhet for finansiell etterretning (EFE).

Hvitvaskingsloven § 30 hjemler en lagringsplikt i fem år etter avsluttet kundeforhold eller etter gjennomføring av transaksjon i tilfeller hvor kundeforhold ikke er opprettet. Bestemmelsen hjemler også en plikt til å slette personopplysningene etter fem år. Forskriftshjemmelen er begrenset ved at det ikke kan fastsettes regler om lengre lagringsplikt for personopplysninger utover 10 år, jf. hvitvaskingsloven § 30 tredje ledd.

Lovutvalget vurderte muligheten til lagring utover fem år, og uttalte²⁴:

Utvalget viser til at det kan være tilfeller der det er et sterkt behov for å lagre opplysninger og dokumenter lenger enn fem år. Utvalget foreslår at det må være «strengt nødvendig» at opplysninger lagres lenger, og at opplysningene skal slettes så snart formålet ikke lenger tilsier lagring. Utvalget foreslår, i samsvar med direktivet, at opplysningene uansett må slettes senest etter ti år.

Departementet sluttet seg i prop 40 L (2017-2018) til lovutvalgets vurderinger.

16.2 Internasjonale forpliktelser

16.2.1 EØS-rett

Hvitvaskingsdirektivets artikkel 40 stadfester en sletteplikt for personopplysninger fem år etter kundeforholdet ble avsluttet eller transaksjonen ble gjennomført, med mindre lengre frist fastsettes i nasjonal rett. Vurderingen av utvidet lagring skal ta utgangspunkt i om det er nødvendig og proporsjonalt for å forebygge, oppdage eller undersøke hvitvasking eller terrorfinansiering. Bestemmelsen lyder som følger:

---

²⁴ Prop. 40 L (2017-2018) punkt 7.2.4

1. *Member States shall require obliged entities to retain the following documents and information in accordance with national law for the purpose of preventing, detecting and investigating, by the FIU or by other competent authorities, possible money laundering or terrorist financing:*

(a) in the case of customer due diligence, a copy of the documents and information which are necessary to comply with the customer due diligence requirements laid down in Chapter II, for a period of five years after the end of the business relationship with their customer or after the date of an occasional transaction;

(b) the supporting evidence and records of transactions, consisting of the original documents or copies admissible in judicial proceedings under the applicable national law, which are necessary to identify transactions, for a period of five years after the end of a business relationship with their customer or after the date of an occasional transaction.

Upon expiry of the retention periods referred to in the first subparagraph, Member States shall ensure that obliged entities delete personal data, unless otherwise provided for by national law, which shall determine under which circumstances obliged entities may or shall further retain data. Member States may allow or require further retention after they have carried out a thorough assessment of the necessity and proportionality of such further retention and consider it to be justified as necessary for the prevention, detection or investigation of money laundering or terrorist financing. That further retention period shall not exceed five additional years.

2. *Where, on 25 June 2015, legal proceedings concerned with the prevention, detection, investigation or prosecution of suspected money laundering or terrorist financing are pending in a Member State, and an obliged entity holds information or documents relating to those pending proceedings, the obliged entity may retain that information or those documents, in accordance with national law, for a period of five years from 25 June 2015. Member States may, without prejudice to national criminal law on evidence applicable to ongoing criminal investigations and legal proceedings, allow or require the retention of such information or documents for a further period of five years where the necessity and proportionality of such further retention has been established for the prevention, detection, investigation or prosecution of suspected money laundering or terrorist financing.*

16.2.2 FATFs anbefalinger

Etter FATF-anbefaling 11 skal informasjon og dokumentasjon tilknyttet kundetiltak oppbevares i fem år etter kundeforholdet er avsluttet eller transaksjonen er gjennomført. Anbefalingen lyder som følger:

Financial institutions should be required to maintain, for at least five years, all necessary records on transactions, both domestic and international, to enable them to comply swiftly with information requests from the competent authorities. Such records must be sufficient to permit reconstruction of individual transactions (including the amounts and types of currency involved, if any) so as to provide, if necessary, evidence for prosecution of criminal activity.

Financial institutions should be required to keep all records obtained through CDD measures (e.g. copies or records of official identification documents like passports, identity cards, driving licences or similar documents), account files and business correspondence, including the results of any analysis undertaken (e.g. inquiries to establish the background and purpose of complex, unusual large transactions), for at least five years after the business relationship is ended, or after the date of the occasional transaction.

Financial institutions should be required by law to maintain records on transactions and information obtained through the CDD measures.

The CDD information and the transaction records should be available to domestic competent authorities upon appropriate authority.

16.3 Finanstilsynets vurderinger

Etter Finanstilsynets vurdering bør en utvidet lagringsplikt for personopplysninger også føre til en utvidet lagringsplikt for øvrige opplysninger om et kundeforhold eller transaksjon. En annen løsning vil føre til at det er opp til den rapporteringspliktige å velge lagringsperiode for all annen informasjon enn persondata. Det vil potensielt gi et utilstrekkelig og fragmentarisk bilde dersom informasjon om reelle rettighetshavere i et foretak oppbevares utover fem år, uten at transaksjonsdata og øvrig informasjon også lagres. En slik løsning vil etter Finanstilsynets oppfatning uthule en utvidet lagringsplikt.

Vurderingen om utvidet lagringsplikt må være nødvendig og proporsjonal for å forebygge, oppdage eller undersøke hvitvasking eller terrorfinansiering, jf. hvitvaskingsdirektivet § 43. Lovutvalget synes å ha skjerpet kravet ved å kreve at lengre frist må "være «strengt nødvendig» (...), og at opplysningene skal slettes så snart formålet ikke lenger tilsier lagring".²⁵

Etter gjennomføringen av hvitvaskingsdirektivet er det blitt avdekket flere større hvitvaskingssaker i nordiske land. Flere av sakene dreier seg om forhold langt tilbake i tid. Sakene viser at det kan ta lang tid før mistenkelige forhold oppdages og undersøkes. Det fremsettes krav fra tilsynsorganer og EU om at sakene skal etterforskes mer enn 10 år tilbake i tid. Dette signaliserer et behov for utvidet lagringsfrist.

Det taler også for en utvidet lagringsplikt at det er kjente indikasjoner på hvitvasking og terrorfinansiering å ha korte kundeforhold eller gjennomføre mange enkeltstående transaksjoner, slik at transaksjonsmønstre er mer utfordrende å spore. Mistenkelige handlings- eller transaksjonsmønstre kan derfor måtte analyseres bakover i tid på tvers av rapporteringspliktige, produktspekter og geografi for å gi tilsynsmyndigheter eller politimyndigheter tilstrekkelig informasjon.

Finanstilsynet legger derfor til grunn at det i en del tilfeller vil være nødvendig, til og med strengt nødvendig, å lagre opplysninger utover fem år.

Kravet til proporsjonalitet tilsier imidlertid at ikke all informasjon om alle kunder eller transaksjoner bør lagres lengre enn fem år. En generell utvidelse av lagringsplikten ville også uthulet lovens hovedregel.

---

²⁵ Prop L 40 (2017-2018) punkt 7.2.4

En utvidet lagringsplikt bør gjelde der risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering er høyest. Dette tilsier at informasjon om kunder eller transaksjoner som er ansett som høy risiko, skal lagres lengre enn kunder eller transaksjoner som anses å utgjøre lav risiko.

Kravet til risikobasert tilnærming tilsier imidlertid at kunder kan justeres mellom risikokategorier. Denne problemstillingen er ikke relevant for enkelttransaksjoner etter hvitvaskingsloven § 10 annet ledd bokstav b.

Finanstilsynets oppfatning er likevel at man må ta utgangspunkt i den risikobaserte tilnærmingen og lovens system når proporsjonaliteten av en utvidet lagringsplikt skal vurderes.

For å avhjelpe problemstillingen med dynamisk risikoscoreing foreslår Finanstilsynet en liknende løsning som for håndtering av politisk eksponerte personer. Disse skal underlegges forsterkede kundetiltak minst opp til ett år etter personen gikk ut av stillingen eller vervet, jf. hvitvaskingsloven § 18 fjerde ledd. Deretter skal det foretas en risikovurdering av om personen fortsatt skal underlegges forsterkede kundetiltak.

For lagring av opplysninger foreslår Finanstilsynet at de rapporteringspliktige *kan* gjennomføre en fornyet vurdering av om det likevel ikke er grunnlag å underlegge kunden forlenget lagringsplikt. For eksempel kan en kunde bli vurdert til høy risiko grunnet at kundeforholdet hadde vart i svært kort tid. Dersom kunden deretter ble nedjustert til alminnelig eller lav risiko, uten å igjen bli oppjustert til høy risiko i løpet av kundeforholdet, vil dette kunne tilsi at kunden kan slettes etter fem år.

Vurderingen av om en høyrisikokunde kan slettes før den forlengede fristen må gjennomføres på tidspunktet for den opprinnelige slettefristen, det vil si fem år etter kundeforholdet ble avsluttet.

Denne løsningen vil også ivareta lovgivers krav om at opplysningene skal slettes så snart formålet ikke lenger tilsier lagring. Det vil imidlertid bli uforholdsmessig byrdefullt å pålegge rapporteringspliktige å fastsette individuelle slettefrister per kunde. Særlig i større rapporteringspliktige med store kundemasser vil slettefrister måtte automatiseres i IT-systemene, slik at individuelle slettefrister vil være vanskelig gjennomførbart.

Finanstilsynet foreslår derfor at den forlengede lagringsplikten fastsettes til 10 år for kundeforhold og enkelttransaksjoner som har vært vurdert til høy risiko og derfor underlagt forsterkede kundetiltak. Det bemerkes også at foreldelsen av grove hvitvaskingshandlinger jf. straffeloven § 338 er 10 år. For kundeforhold som har vært underlagt forsterkede kundetiltak, kan det vurderes om det er grunner til at kunden likevel ikke anses å inneha forhøyet risiko.

På denne bakgrunn fremmer Finanstilsynet forslag til ny bestemmelse i hvitvaskingsforskriften kapittel 6, jf. forslag til ny § 6-3.

17 Rapporteringspliktiges virksomhet i utlandet

17.1 Gjeldende rett

Hvitvaskingsloven § 39 omhandler rapporteringspliktiges virksomhet i utlandet. Bestemmelsens tredje ledd krever at rapporteringspliktige skal iverksette ytterligere tiltak for datterforetak og filialer i tredjeland som ikke tillater at bestemmelser i hvitvaskingsloven følges. Etter femte ledd kan det fastsettes nærmere regler om tiltak etter tredje ledd. EU har vedtatt en forordning (Regulatory Technical Standard) med slike regler.²⁶ Finanstilsynet vil foreslå å gjennomføre forordningen som forskrift til § 39.

17.2 Internasjonale forpliktelser

17.2.1 EØS-rett

Den 31. januar 2019 fastsatte EU-kommisjonen supplerende regler til hvitvaskingsdirektivet om minimumstiltak som finansforetak må gjennomføre for å avhjelpe hvitvaskings- og terrorfinansieringsrisikoen i enkelte tredjeland. Reglene trådte i kraft 3. september 2019, men er ikke inntatt i EØS-avtalen.

Tiltakene gjelder der finansforetak har filialer eller majoritetseide datterforetak i tredjeland, hvor tredjelandets lover helt eller delvis vanskeliggjør eller umuliggjør etterlevelse av hvitvaskingsdirektivet eller gjennomføring av konserntilsyn. De rapporteringspliktige må kunne vise tilsynsmyndighetene at omfanget av tiltakene er tilstrekkelige i forholdet til hvitvaskings- og terrorfinansieringsrisikoen.

Tiltak må innføres blant annet der tredjelandets lover begrenser:

- innføringen av konsernrutiner som skal identifisere og vurdere AML/CTF-risiko tilknyttet en kunde eller reell rettighetshaver mv. Ytterligere tiltak må igangsettes hvis dette ikke er mulig – og i ytterste konsekvens legge ned hele eller deler av virksomheten i tredjelandet.
- deling av persondata for AML/CTF-formål innad i konsernet.
- informasjonsdeling om mistenkelige transaksjoner til andre enheter i konsernet.
- overføringen av kundedata for tilsynsformål.
- retten til oppbevaring etter AMLD

Dersom noen av disse forholdene oppstår, inntreffer det en meldeplikt til tilsynsmyndighetene etter 28 kalenderdager.

Tiltakene som innføres er blant annet:

- At tjenestetilbudet til filialen eller det majoritetseide datterforetaket begrenses til produkter og tjenester med lav risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering.
- At andre deler av konsernet ikke bygger på kundetiltakene utført i tredjelandet.
- Tettere oppfølging, onsite-undersøkelser, uavhengige audits osv.
- Tettere oppfølging av midlenes opprinnelse mv.

---

²⁶ Commission delegated regulation (EU) 2019/758

Det fastsettes også krav til at majoritetsede datterforetak eller filial per tredjeland risikovurderes på konsernnivå og gjenspeiles i konsernrutiner. Risikovurderingene må godkjennes på øverste nivå i konsernet og det må gis tilstrekkelig opplæring til ansatte i tredjelandene.

17.3 Finanstilsynets vurderinger

Forordningen gir supplerende regler om minimumstiltak som finansforetak må gjennomføre for å avhjelpe hvitvaskings- og terrorfinansieringsrisikoen i enkelte tredjeland. Finanstilsynet ser ikke, på nåværende tidspunkt, behovet for å illegge ytterligere tiltak i forskrift enn forordningens minimumskrav. Forordningen inneholder for øvrig ingen nasjonale valg.

EUs forordninger som inntas i EØS-avtalen, må gjennomføres i sin helhet, med eventuelle nasjonale valg. Finanstilsynet foreslår at forordningen inntas i sin helhet, uten ytterligere krav eller presiseringer.

Forordningen er per i dag ikke inntatt i EØS-avtalen. Finanstilsynet foreslår at forordningen inntas i hvitvaskingsforskriften ved henvisning, men at bestemmelsen først trer i kraft når forordningen er inntatt i EØS-avtalen.

18 Elektronisk transaksjonsovervåkning

18.1 Gjeldende rett

Banker, kredittforetak og finansieringsforetak skal ha elektroniske overvåkingssystemer for å avdekke forhold som kan indikere hvitvaskings og terrorfinansiering, jf. hvitvaskingsloven §38 første ledd. Etter tredje ledd kan departementet i forskrift pålegge andre rapporteringspliktige å ha elektroniske overvåkingssystemer, samt fastsette nærmere regler for elektroniske overvåkingssystem. Finanstilsynet foreslår at det fastsettes nærmere regler for funksjonaliteten samt bruken til det elektroniske overvåkingssystemet.

Plikten til å ha elektroniske overvåkingssystemer ble inntatt i hvitvaskingsloven av 2003 og har vært videreført siden. Systemet skal også kunne identifisere personer som er underlagt internasjonale sanksjoner og restriktive tiltak som er gjennomført i norsk rett.²⁷

18.2 Internasjonale forpliktelser

Lovbestemmelsen har ikke direkte motstykke i hvitvaskingsdirektivet eller FATFs anbefalinger, men følger implisitt av kravene til løpende oppfølging av transaksjoner.

---

²⁷ Prop. 40 L (2017-2018) merknad til § 38

18.3 Finanstilsynets vurderinger

Kravet til elektronisk overvåkingssystem for banker, kredittforetak og finansieringsforetak ble innført i 2003. De innholdsmessige kravene er utviklet gjennom Finanstilsynets praksis etterhvert som den teknologiske utviklingen har styrket muligheten til å oppfylle formålet om å identifisere hvitvasking og terrorfinansiering. Finanstilsynets vurdering er at forventningene til det elektroniske overvåkingssystemet fortsatt må utvikles i tråd med den teknologiske utviklingen, men at det i alle tilfeller må stilles noen minstekrav til systemenes funksjonalitet samt bruken av systemet. Finanstilsynet erfarer at noen foretak er av den oppfatning at det er tilstrekkelig å ha et elektronisk system for transaksjonsovervåking, også når systemet ikke har en hensiktsmessig og treffende funksjonalitet. Dette taler for at det i forskrifts form fastsettes nærmere krav, hvilket også skaper forutberegnlighet og klarhet for foretakene som er omfattet av § 38. Forslaget er i stor grad en kodifisering av føringene i Rundskriv 8/2019 og tilsynspraksis.

Videre bør det klargjøres at det stilles krav til å elektronisk overvåkingssystem for å identifisere personer som er underlagt internasjonale sanksjoner og repressive tiltak som er gjennomført i norsk rett. Dette fremgår klart av forarbeidene, men etter Finanstilsynets syn bør det av hensynet til klarhet og forutberegnlighet nedfelles i forskrifts form, herunder med noen supplerende krav som i dag kun fremgår av Frysveilederen.²⁸

Finanstilsynets vurdering er at det bør klargjøres krav om at transaksjoner fra alle foretakets systemer skal inngå i den elektroniske overvåkingen. Det må gjennomføres tilstrekkelige kontroller for å påse at datauttrekket er komplett. Dette følger imidlertid av reglene om internkontroll. Finanstilsynet anser det derfor tilstrekkelig å fastsette det som minstekrav at alle transaksjoner, både i omfang og innhold, blir omfattet av det elektroniske overvåkingssystemet før transaksjonen blir gjennomført.

Videre bør det forskriftsfestes et krav om at reglene som settes i det elektroniske overvåkingssystemet speiler foretakets risikovurdering etter hvitvaskingsloven § 7, slik at systemet er egnet til å fange opp identifiserte risikoer på en helhetlig måte.

Det følger av forarbeidene at systemet skal også kunne identifisere personer som er underlagt internasjonale sanksjoner og restriktive tiltak²⁹ som er gjennomført i norsk rett. Finanstilsynets vurdering er at et slikt krav bør fastsettes i forskrift. Finanstilsynets understreker at det ikke er krav til at sanksjonsscreeningen skjer i samme system som transaksjonsovervåkingen, men at samme krav gjelder for begge systemene.

Finanstilsynet understreker at dette er enkelte minimumskrav som det anses nødvendig å hjemle i forskrift. Ytterligere presiseringer kan gis i rundskriv og tilpasses i tråd med den teknologiske utviklingen.

På denne bakgrunn fremmer Finanstilsynet forslag til ny bestemmelse i hvitvaskingsforskriften § 7-3, se kapittel 21.

---

²⁸https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/vedlegg/eksportkontroll/frysveileder_2018.pdf

²⁹ For mer informasjon om sanksjoner og tiltak, se Utenriksdepartementets informasjonsside: <https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/Eksportkontroll/sanksjoner-og-tiltak1/sanksjoner-og-tiltak/id2008477/>

19 Utmåling av overtredelsesgebyr

19.1 Gjeldende rett

Med ny hvitvaskingslov av 2018 ble det innført hjemmel til å gi overtredelsesgebyr for overtredelse av en rekke av lovens bestemmelser, jf. hvitvaskingsloven 49.

Overtredelsesgebyr kan ilegges på bakgrunn av en konkret vurdering, jf. hvitvaskingsloven § 50. For rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c, e, g til k, og n, kan den øverste grensen for overtredelsesgebyr enten vurderes til:

- 44 millioner kroner.
- Det dobbelte av vinningen, der det kan beregnes hvilken vinning som er oppnådd ved overtredelsen.
- 10 prosent av omsetningen i siste godkjente årsregnskap, dersom dette beløpet er høyere enn de andre alternativene. Dersom rapporteringspliktige er del av konsern, skal siste godkjente konsoliderte årsregnskap legges til grunn.

19.2 Internasjonale forpliktelser

19.2.1 EØS-rett

Hvitvaskingsdirektivet artikkel 59 annet ledd bokstav e) fastsetter at administrative sanksjoner kan ilegges på inntil det dobbelte av beløpet for den fordel som ble oppnådd ved overtredelsen, dersom fordelen kan beregnes, eller minst 1 million euro.

I nr. 3 er det gitt særlige regler om utmåling av overtredelsesgebyr i tilfeller der overtredelsen skjer i en kreditt- eller en finansinstitusjon. I slike tilfeller skal den øvre rammen for overtredelsesgebyret overfor foretaket være minimum EUR 5.000.000 eller 10 prosent av årlig omsetning basert på siste godkjente årsregnskap. Ved beregningen henvises det til relevante regnskapsdirektiver:

(a) in the case of a legal person, maximum administrative pecuniary sanctions of at least EUR 5 000 000 or 10 % of the total annual turnover according to the latest available accounts approved by the management body; where the obliged entity is a parent undertaking or a subsidiary of a parent undertaking which is required to prepare consolidated financial accounts in accordance with Article 22 of Directive 2013/34/EU, the relevant total annual turnover shall be the total annual turnover or the corresponding type of income in accordance with the relevant accounting Directives according to the last available consolidated accounts approved by the management body of the ultimate parent undertaking;

For filialer eller datterforetak vises det til artikkel 22 i direktivet om årsregnskaper, konsoliderte regnskap og tilhørende beretninger for visse virksomhetsformer.

19.2.2 FATFs anbefalinger

Anbefaling 35 om sanksjoner lyder som følger:

«Countries should ensure that there is a range of effective, proportionate and dissuasive sanctions, whether criminal, civil or administrative, available to deal with natural or legal

persons covered by Recommendations 6, and 8 to 23, that fail to comply with AML/CFT requirements. Sanctions should be applicable not only to financial institutions and DNFBPs, but also to their directors and senior management.

19.3 Finanstilsynets vurderinger

Finanstilsynet anser det hensiktsmessig å presisere bestemmelsen om hvordan "omsetning" skal beregnes. Dette for å unngå en situasjon med uklarhet i det tilfelle det utmåles et overtredelsesgebyr basert på omsetning, og der det tvistes om definisjonen. I Sverige er det presisert at med omsetning i en kredittinstitusjon menes renteinntekter, utbytte, provisjoner, nettoresultat av finansielle transaksjoner og andre driftsinntekter, tilsvarende årsregnskapsforskriften § 4-1 post 1, 3, 4, 5, 6 og 7. Finanstilsynet foreslår at Finanstilsynet får en hjemmel til å forskriftsfeste nærmere regler om hva som anses som omsetning i et finansforetak, jf. forslag til ny § 9-1.

20 Økonomiske og administrative konsekvenser

Finanstilsynet foreslår ny lovregulering samt flere endringer i hvitvaskingsforskriften. De fleste av forslagene antas ikke å ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser for private parter eller offentlige myndigheter. Fire av forslagene antas likevel å ha konsekvenser som må omtales nærmere. Dette gjelder forslagene om samvirkelags innskuddsvirksomhet, utvidelsen av hvitvaskingslovens anvendelse for tjenestetilbydere av virtuell valuta, reguleringen av e-penger samt forslag til nye bestemmelser om lagring av personopplysninger.

20.1 Samvirkelags innskuddsvirksomhet

Det antas å ha betydelige økonomiske og administrative konsekvenser for samvirke­lag med innskuddsvirksomhet dersom innskuddsvirksomheten underlegges hvitvaskingsloven.

For samvirkelagene antas både de økonomiske og administrative konsekvensene å bli betydelige. Foretakene vil underlegges hvitvaskingsloven i sin helhet for den delen av virksomheten som gjelder innskudd. Dette betyr blant annet at det må utarbeides risikovurderinger og rutiner, jf. hvitvaskingsloven §§ 7 og 8. Det må utpekes en hvitvaskingsansvarlig, jf. hvitvaskingsloven § 8 annet ledd og det må gjennomføres kundetiltak på alle medlemmer som benytter seg av innskuddsordningen, jf. hvitvaskingsloven kapittel 4. Det må også gjennomføres opplæring av alle ansatte, jf. hvitvaskingsloven § 36.

Finanstilsynet antar at den største kostnaden vil knytte seg til den innledende implementeringen av dokumenter og systemer for etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Deretter vil kostnadene være løpende for videre opplæring og utvikling av etterlevelsen. Samvirke­lag vil også måtte utliknes for en årlig tilsynsavgift.

Forslaget antas også å ha betydelige kostnader for offentlige myndigheter. Dersom Finanstilsynet får ansvaret for å føre tilsyn med Samvirkelagene etterlevelse av hvitvaskingsloven, antas det behov for 1-2 årsverk på tilsynsoppgaver forbundet med

samvirkelags innskuddsvirksomhet, og at det i en startfase også vil medgå ekstra ressursbruk på veiledning av foretakene. I tillegg antas det at Finanstilsynet må benytte administrative ressurser på å utarbeide en registreringsordning.

20.2 Virtuell valuta

Finanstilsynet foreslår flere bestemmelser for tjenestetilbydere av virtuell valuta. De økonomiske og administrative kostnadene antas primært å knytte seg til forslaget om utvidelse av lovens virkeområde til tjenestetilbydere av veksling mellom forskjellige virtuelle valuta. Forslaget antas å ha betydelige økonomiske og administrative konsekvenser for private parter som tilbyr slike tjenester. Tjenestetilbydere som kun tilbyr veksling mellom virtuelle valutaer vil måtte implementere hvitvaskingsregelverket i sin helhet. For foretakene som allerede tilbyr rapporteringspliktige tjenester vil allerede implementerte risikovurderinger, rutiner, kundetiltak mv. utvides og utvikles for å omfatte de nye tjenestene. Finanstilsynet har ikke oversikt over antallet aktører som i dag kun tilbyr vekslinger mellom virtuelle valutaer, men det antas å være få.

Forslaget antas også å ha økonomiske og administrative konsekvenser for offentlige myndigheter. Tilsynsmyndigheter vil måtte bruke ressurser til opplæring og veiledning om forskjellige virtuelle valutaers egenskaper, for å tydeliggjøre sårbarhetene de enkelte valutaene har. Finanstilsynet antar at det ikke vil være et betydelig omfang tjenestetilbydere som vil måtte registreres, men at volumet av transaksjoner som underlegges tilsyn vil øke betydelig.

20.3 E-penger

Finanstilsynet foreslår både at vilkårene for unntak av kundetiltak skjerpes samt at anonyme forhåndsbetalte kort forbys.

Skjerpingene av vilkårene for unntak fra kundetiltak, og især innstramningen av beløpsgrensene, antas å få økonomiske og administrative konsekvenser for foretak som baserer sin forretningsmodell på dagens unntak. Finanstilsynet er imidlertid ikke kjent med at dette er en utbredt forretningsmodell blant norske foretak.

Skjerpingen av vilkårene for unntak til kundetiltak antas ikke å ha vesentlige negative effekter for offentlige myndigheter.

Det nasjonale valget om forbud for anonyme forhåndsbetalte kort antas å få vesentlig betydning for innløserne som også må følge opp brukerstedene hvor kortene benyttes. Dersom betalinger med anonyme forhåndsbetalte e-pengekort ikke tillates, vil dette trolig også medføre at færre utstedere av e-penger benytter seg av unntaket fra krav om kundetiltak.

Dersom det velges at anonyme forhåndsbetalte e-pengekort ikke skal aksepteres, vil dette kunne få betydning for borgere gitt at det er et behov for anonyme forhåndsbetalte e-pengekort ved siden av kontanter og betalingsinstrument som faller utenfor definisjonen av e-penger. Utfallet av det nasjonale valget antas ikke å ha negative konsekvenser for myndigheter.

20.4 Lagring av personopplysninger

Finanstilsynet foreslår å utvide lagringsplikten for personopplysninger og andre opplysninger for høyrisikokunder eller høyrisikotransaksjoner til 10 år. Forskriftsforslaget antas å ha vesentlig administrative konsekvenser for de rapporteringspliktige. Det knytter seg særlig til vurderingen av nåværende og tidligere kunder som må "merkes" for en lengre lagringsplikt. Det antas å tilkomme kostnader til datalagring og eventuelle vurderinger kortere lagringstid enn ti år for høyrisikokunder. Finanstilsynet ber om høringsinnspill på forslagets konsekvenser.

Forslaget antas å ikke ha økonomiske og administrative konsekvenser for offentlige myndigheter.

21 Forslag til endringer i hvitvaskingsloven og hvitvaskingsforskriften

Forslag til endring i lov av 1. juni 2018 nr. 23 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven)

Ny § 4 første ledd bokstav p skal lyde:

Samvirkeforetak med innskuddsvirksomhet.

§ 43 andre ledd bokstav a) skal lyde

Finanstilsynet for rapporteringspliktige etter § 4 første ledd bokstav a til c, e til p og annet ledd bokstav a, b, c nr. 1 og d til f.

Forslag til endring i forskrift av 14. september 2018 nr. 1434 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsforskriften)

§ 1-3 skal lyde

- (1) Tilbydere av vekslings tjenester *for virtuell valuta* er rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven *dersom de er*
- a. *foretaksregistrert i Norge, eller*
  - b. *opererer fra Norge, eller*
  - c. *retter seg mot det norske markedet.*

Tilsvarende gjelder *tilbydere av oppbevaringstjenester for virtuell valuta.*

- (2) Med virtuell valuta menes et digitalt uttrykk for verdi, som ikke er utstedt av en sentralbank eller offentlig myndighet, som ikke nødvendigvis er knyttet til en offisiell valuta, og som ikke har rettslig status som valuta eller penger, men som aksepteres som betalingsmiddel, og som kan overføres, lagres eller handles elektronisk.

- (3) Med oppbevaringstjenester for virtuell valuta menes oppbevaring av private kryptografiske nøkler på vegne av kundene, for å overføre, lagre eller handle virtuell valuta.
- (4) Tjenester som nevnt i første ledd kan bare tilbys av juridiske personer som er registrert hos Finanstilsynet. Reglene i hvitvaskingsloven § 42 andre til fjerde ledd gjelder tilsvarende.
- (5) *Søknad om registrering må inneholde følgende opplysninger:*
- a. Navn på søker
  - b. Organisasjonsform og organisasjonsnummer
  - c. Forretningsadresse
  - d. Tjeneste som tilbys
  - e. Navn, bostedsadresse og fødsels eller D-nummer til
    1. Daglig leder eller personer i tilsvarende stilling
    2. Styremedlemmer eller personer i tilsvarende stilling
    3. Eventuelle andre kontaktpersoner
  - f. *Dokumentasjon etter fjerde ledd*
  - g. *Foretakets risikovurderinger og rutiner, jf. hvitvaskingsloven §§ 7 og 8*
- (6) Finanstilsynet fører tilsyn med at tilbydere av vekslings- og oppbevaringstjenester som nevnt i første ledd, overholder hvitvaskingsloven.
- (7) *Finanstilsynet kan avslå søknader som ikke oppfyller kravene i hvitvaskingsloven med forskrift. Dersom vilkårene for registrering ikke lenger er oppfylt, kan Finanstilsynet tilbakekalle registreringen*

§ 4-1 fjerde ledd oppheves, femte ledd blir nytt fjerde ledd

§ 4-2 oppheves. Ny § 4-2 skal lyde:

§ 4-2 Unntak fra kundetiltak for e-penger

- (1) *Plikten til å foreta kundetiltak etter hvitvaskingsloven § 10 første ledd bokstav a og b gjelder ikke ved utstedelse av elektroniske penger forutsatt at det er foretatt en risikovurdering som viser at betalingsinstrumentet har lav risiko, og:*
- a. *betalingsinstrumentet ikke kan lades opp, eller har en maksimal månedlig betalingstransaksjonsgrense på 150 euro som bare kan benyttes i Norge.*
  - b. *det høyeste elektronisk lagrede beløpet er 150 euro.*
  - c. *betalingsinstrumentet kun benyttes til kjøp av varer og tjenester.*
  - d. *betalingsinstrumentet kan ikke finansieres med anonyme elektroniske penger.*
  - e. *udstederen utfører tilstrekkelig overvåking av transaksjoner og forretningsforbindelser til å kunne avdekke usedvanlige og mistenkelige transaksjoner.*
- (2) *Unntak fra krav til kundetiltak som nevnt i første ledd gjelder ikke ved innløsning eller uttak av kontanter eller foretatt et kontantuttak på beløp høyere enn 50 euro, eller det er foretatt én betalingstransaksjon på mer enn EUR 50 over internett eller gjennom medium som kan brukes for fjernkommunikasjon*
- (3) *Betaling med anonyme forhåndsbetalte e-pengekort skal ikke aksepteres.*

Ny § 4-3 skal lyde:

§ 4-3 Plikt til å gjennomføre kundetiltak når det ikke er etablert kundeforhold

- (1) Tilbydere av betalingstjenester i finansavtaleloven § 11 første ledd skal gjennomføre kundetiltak for transaksjoner over kr. 8000, jf. hvitvaskingsloven § 10 første ledd, bokstav b, nummer 2.
- (2) Tjenestetilbydere for virtuell valuta skal gjennomføre kundetiltak for transaksjoner over kr. 8000, eller tilsvarende verdi, jf. hvitvaskingsloven § 10, første ledd, bokstav b, nummer 2.

Ny § 4-4 skal lyde:

§ 4-4 Kundetiltak overfor tredjepersoner i forsikring

(1) Kravene til kundetiltak etter hvitvaskingsloven §15 første og andre ledd gjelder også for medlemmer i kollektive livsforsikringer, jf. forsikringsavtaleloven § 19-2, og panthavere i livsforsikring, jf. forsikringsavtaleloven § 15-8.

(2) Kravene til kundetiltak etter hvitvaskingsloven § 15 første og andre ledd gjelder også for medlemmer i kollektive skadeforsikringsavtaler, jf. forsikringsavtaleloven § 9-2, medlemmer i kollektive personforsikringsavtaler, jf. forsikringsavtaleloven § 19-2 og medforsikrede under en skadeforsikringsavtale, jf. forsikringsavtaleloven § 7-1 og § 7-5. Adgangen til forenklede kundetiltak etter § 4-6a i skadeforsikring gjelder tilsvarende.

Ny § 4-5 skal lyde:

§ 4-5 Lemping av visse kundetiltak i skadeforsikring

Ved tegning av skadeforsikring kan omfanget av kundetiltak begrenses til å omfatte innhenting av kundeinformasjon jf. hvitvaskingslovens §§ 12 første ledd bokstav a – c, samt 13 første ledd bokstav a – d, forutsatt at rapporteringspliktige vurderer at det er lav risiko for hvitvasking og terrorfinansiering. Øvrige kundetiltak angitt i hvitvaskingsloven §§ 10 – 15 kan i slike tilfeller lempes.

§§ 4-3 til 4-7 blir ny §§ 4-6 til 4-10

Ny § 4-11 skal lyde:

§ 4-11 Kundetiltak for kontoer som mottar midler fra flere personer (klientkontoer)

- (1) Banker og kredittforetak skal, for kunder som har kontoer med midler fra flere personer (klientkontoer), anse kundens underliggende klienter som reelle rettighetshavere for kontoene.
- (2) Banker og kredittforetak kan likevel unnlate å identifisere og bekrefte identiteten til reelle rettighetshavere for kontoer nevnt i første punktum, forutsatt at
  - a. kunden som fører kontoen er underlagt regler om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering i samsvar med internasjonale standarder,
  - b. det føres tilsyn med overholdelsen av disse kravene, og
  - c. opplysninger om identiteten til reelle rettighetshavere på anmodning er tilgjengelige for banken eller kredittforetaket.
- (3) Banker og kredittforetak kan likevel unnlate å identifisere og bekrefte identiteten til reelle rettighetshavere for kontoer nevnt i første punktum, forutsatt at
  - a) kunden er advokat eller andre som ervervsmessig eller stadig yter selvstendig retts hjelp fra EØS-stater i andre forhold enn det som følger av hvitvaskingsloven § 4 annet ledd bokstav c

- b) *kunden er advokat eller andre som ervervsmessig eller stadig yter selvstendig retts hjelp, fra tredjestater i andre forhold enn det som følger av hvitvaskingsloven § 4 annet ledd bokstav c, forutsatt at:*
- i. *de er underlagt krav om å bekjempe handlinger som beskrevet i straffeloven §§ 332 og 337 og § 135 eller 136a i samsvar med internasjonale standarder,*
  - ii. *det føres tilsyn med overholdelsen av disse kravene, og*
  - iii. *opplysninger om identiteten til reelle rettighetshavere på anmodning er tilgjengelige for kredittinstitusjoner som fører de aktuelle konti*

§§ 4-9 og § 4-10 blir ny §§ 4-12 og 4-13

Ny § 4-14 skal lyde:

§ 4-14 Særlige tiltak overfor høyrisikoland

1. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 23bb (delegert kommisjonsforordning (EU) 2016/1675 om høyrisikoland med strategiske mangler, som endret av delegert kommisjonsforordning (EU) 2018/105, delegert kommisjonsforordning (EU) 2018/212 og delegert kommisjonsforordning (EU) 2018/1467) gjelder som forskrift med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
2. *Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre forpliktelsene etter første ledd gjeldende for andre land.*
3. *Dersom kunde eller reell rettighetshaver er etablert i stater omfattet av første og andre ledd, skal det minimum gjennomføres følgende forsterkede kundetiltak:*
  - a. *innhente ytterligere informasjon om kunden og reelle rettighetshavere,*
  - b. *innhente ytterligere informasjon om kundeforholdets eller transaksjonens formål og tilsiktede art,*
  - c. *innhente ytterligere informasjon om midlenes opprinnelse,*
  - d. *innhente ytterligere informasjon om bakgrunnen for den planlagte eller gjennomførte transaksjonen,*
  - e. *gjennomføre forsterket løpende oppfølging,*
  - f. *ha et høyere antall og utvidet omfang på kontroller,*
  - g. *gjennomføre forsterket transaksjonsovervåking.*
  - h. *innhente godkjenning fra ledelsen i) ved etablering av kundeforholdet, eller ii) for fortsettelsen av kundeforholdet på det tidspunkt kundeforholdet omfattes av første eller andre ledd.*
4. *Finansdepartementet kan fatte vedtak om at rapporteringspliktige skal gjennomføre ytterligere forsterkede kundetiltak når en kunde er part i en transaksjon til eller fra et høyrisikoland. Tiltakene kan også omfatte krav til forsterket eller systematisk rapportering av transaksjoner, eller begrensninger i kundeforhold eller transaksjoner tilknyttet høyrisikolandet.*
5. *Tilsynsmyndighet som nevnt i hvitvaskingsloven § 43 kan fatte enkeltvedtak om virksomhet som har tilknytning til høyrisikoland. Enkeltvedtaket kan inneholde*
  - a. *forbud om å etablere datterforetak, filial eller representasjonskontor i Norge når søker har tilknytning til et høyrisikoland,*

- b. *forbud for en norsk rapporteringspliktig om å etablere filial eller representasjonskontor i et høyrisikoland,*
  - c. *ileggelse av utvidede krav til eksternrevisjon for filial eller datterforetak i høyrisikoland,*
  - d. *ileggelse av utvidede krav til eksternrevisjon overfor konsern som har filialer eller datterforetak i høyrisikoland,*
  - e. *pålegg om at rapporteringspliktige skal gjøre endringer i eller avvikle korrespondentrelasjoner i høyrisikoland.*
6. Dersom tredjepart som nevnt i hvitvaskingsloven § 22 er etablert i stat nevnt i første ledd, kan ikke rapporteringspliktig legges til grunn kundetiltak utført av tredjeparten

§§ 4-11 og 4-12 blir ny § 4-15 og 4-16

Ny § 4-17 skal lyde:

§ 4-17 Avvikling av kundeforhold – delvis avvikling

- (1) *Rapporteringspliktige kan gjennomføre en delvis avvikling av kundeforholdet, ved å sperre konkrete produkter og tjenester relatert til de kundetiltak som ikke lar seg gjennomføre.*
- (2) *Avvikling av grunnleggende tjenester for å ivareta finansiell inkludering skal vurderes særskilt.*
- (3) *Vurderinger etter første ledd skal dokumenteres og lagres i henhold til hvitvaskingsloven § 30.*

Ny § 4-18 skal lyde

§ 4-18 Tilbakeføring av kundemidler ved avvikling av kundeforholdet

- (1) *Ved avvikling av kundeforhold skal kundemidler som hovedregel tilbakeføres til kunden.*
- (2) *Der kundeforholdet er besluttet avviklet etter § 24, kan rapporteringspliktige sperre kundemidler frem til kunden gir tilstrekkelig informasjon til å utføre kundetiltak eller anvisning på hvordan kundemidlene skal tilbakeføres.*
- (3) *Der kundeforholdet er besluttet avviklet etter § 24, og kundens anvisninger om utbetaling av tilgodehavende ved kundeavvikling sannsynligvis utgjør en hvitvaskings- eller terrorfinansieringshandling, skal den rapporteringspliktige ikke gjennomføre utbetalingen. Kundemidlene kan sperres av den rapporteringspliktige frem til kunden anviser en utbetalingsform som ikke strider mot første punktum. Når kundemidler sperres anses ikke å kundeforholdet å være avsluttet*

Ny § 5-2 skal lyde

§ 5-2 Unntak fra avsløringsforbudet – utveksling av opplysninger om felles kunde i en transaksjon hvor de aktuelle rapporteringspliktige er involvert

- (1) *Følgende kategorier av rapporteringspliktige anses å inngå i samme profesjonskategorier, jf. hvitvaskingsloven § 28 sjettedde ledd:*
  - a. *Banker, kredittforetak, finansieringsforetak, betalingsforetak og andre som har rett til å yte betalingstjenester*
  - b. *E-pengeforetak*
  - c. *Verdipapirforetak, forvaltningsselskap for verdipapirfond, forvalter av alternative investeringsfond og verdipapirsentral i tilfeller der verdipapirsentralen ikke benytter ekstern kontofører som er*

- rapporteringspliktig. For kontohavere og utstedere som har ekstern kontofører som er rapporteringspliktig, er det kontoføreren som er omfattet av unntaket.*
- d. *Forsikringsforetak og foretak som driver forsikringsformidling som ikke er gjenforsikringsformidling.*
  - e. *Låneformidlerforetak*
  - f. *Statsautoriserte og registrerte revisorer og regnskapsførere, godkjente revisjonsselskaper og revisorer som er ansvarlig for revisjon av regnskap for kommune, fylkeskommune eller kommunalt eller fylkeskommunalt foretak.*
  - g. *Advokater og rettshjelpere som nevnt i hvitvaskingsloven § 4 annet ledd bokstav c.*

§ 6-1 skal lyde:

§ 6-1 Behandling av særlige kategorier personopplysninger

- (1) *Rapporteringspliktige kan behandle særlige kategorier personopplysninger når det er nødvendig for å gjennomføre forpliktelsene i hvitvaskingsloven med forskrift*
- (2) *Rapporteringspliktige må ha rutiner for behandling av særlige kategorier personopplysninger.*

§ 6-3 skal lyde

§ 6-3 Maksimal lagringstid

- 1. *Den samlede lagringstiden i hvitvaskingsloven § 30 fjerde ledd skal beregnes fra kundeforholdet ble avsluttet eller transaksjonen ble gjennomført.*
- 2. *Der kundeforholdet eller transaksjonen har vært underlagt forsterkede kundetiltak, er lagringsplikten etter hvitvaskingsloven § 30 første ledd ti år etter at kundeforholdet ble avsluttet eller transaksjonen ble gjennomført.*
- 3. *Fem år etter et kundeforholds opphør kan rapporteringspliktige vurdere om opplysninger etter første ledd likevel skal slettes, dersom særlige grunner tilsier at kunden likevel ikke utgjorde en høy risiko for hvitvasking og terrorfinansiering.*
- 4. *Vurderingen etter tredje ledd må dokumenteres og lagres i ytterligere fem år.*

§§ 6-3 til 6-5 blir ny §§ 6-4 til 6-6

Ny § 7-3 skal lyde:

§ 7-3 Minimumskrav til elektronisk overvåkingssystem

- (1) *Den elektroniske overvåkingen skal omfatte transaksjoner fra alle foretakets systemer.*
- (2) *Reglene i det elektroniske overvåkingssystemet skal være egnet til å avdekke hvitvaskings- og terrorfinansieringsrisikoer som identifisert i den rapporteringspliktiges risikovurdering, jf. hvitvaskingsloven § 7.*
- (3) *Det må gjennomføres elektronisk overvåking for å identifisere kunder og transaksjoner tilknyttet personer som er underlagt internasjonale sanksjoner og restriktive tiltak som er gjennomført i norsk rett. Kundemassen må kontrolleres mot nevnte sanksjoner og tiltak:*
  - a. *Når kundeforhold opprettes eller transaksjon gjennomføres etter hvitvaskingsloven § 10.*
  - b. *Når det gjøres endring i oversikten over listeførte personer.*

Ny § 9-1 skal lyde:

§ 9-1 Utmåling av overtredelsesgebyr

Finanstilsynet kan gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr etter hvitvaskingsloven § 49 femte ledd.

FINANSTILSYNET

Postboks 1187 Sentrum

0107 Oslo

POST@FINANSTILSYNET.NO

WWW.FINANSTILSYNET.NO